

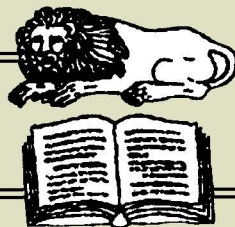

Jeromos füzetek

Hit Éve

90. szám

Karácsony

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2012

Tartalomjegyzék

Oltárkép a Születés templomában (V.É. felv.)	címlap
Ajánlás (Szt. Hippolytus)	1
Program a Hit Évére (Székely János)	2
Csendes percek (Szt. Hippolytus)	4
Örömhír (T.B.)	9
Bibliai régészeti: Macherosz vára	21
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 80. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	23
Egy életút (Kocsis Imre-interjú)	29
Társulatunk életéből	44
Ajánlatunk	Borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Kocsis Imre, Székely István,
Tarjányi Béla, Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Ismerjük meg, amit a Szentírás hirdet!

Testvéreim! Az Isten egy, akit a Szentírásból ismerünk meg. Ismerjük meg mindazt tehát, amit a Szentírás tanít, és tanuljuk meg, amit hirdet! Úgy higgyünk az Atyában, ahogyan azt ő akarja, és úgy dicsőítsük meg a Fiút, ahogyan az Atya akarja, és úgy fogadjuk a Szentlelket ajándékkul, ahogyan az Atya akarja nekünk adni. Ne a mi tetszésünk szerint, és ne a mi elképzelésünk szerint, ne is megmásítva Isten adományait, hanem úgy értelmezzünk mindent, ahogyan a Szentíráson keresztül maga az Isten akar tanítani.

Szent Hippolytus
Imaórák Liturgiája, I., 315-16.o.

Program a hit évére

1. Nagyon szép lenne ebben az évben átgondolni és **megköszönni** azt, hogy hogyan és kiken keresztül kaptam a **hitemet**. Megköszönni a hit ajándékát. Egészen konkrétan azokat az embereket is, akiken keresztül a hit kincsét megkaphattuk. Nem annyira természetes az, hogy ez a kincs a miénk lehetett. Rengeteg ember él a földön, aki erre a kincsre vágya – talán nem is tud róla –, de a lelke mélyén keresi az élete beteljesedését, keresi az igazi örömhírt. Jó belegondolni abba, hogy hányan őrizték a hit kincsét: vértanúk, hősök, az ókornak, a középkornak a hívó emberei. És ott van a hitünk mögött a szüleink, a nagyszüleink hite, az ő szép életük; atyák, nővérek, hitoktatók. Köszönjük meg a hit ajándékát, és azokat, akiken keresztül ezt kaptuk.

2. Egy második fontos második fontos programpont lehetne **megismer-ni jobban a hitünket**, hogy tudjuk hitelesen, frappánsan átadni, tudjunk válaszokat adni azokra a kérdésekre, amelyeket talán nekünk is föltesznek. Szent Péter apostol mondja az első levelében: Álljatok készen arra, hogy válaszoljatok azoknak, akik kérdeznek titeket a hitetek, a reményetek alapjáról (1 Pét 3,15). Készen állok-e én arra, hogy ha kérdeznek, ha ellenvetések tesznek, akkor egyszerűen és világosan, érthetően és meggyőzően elmondjam a hitemet? Mostani Szentatyánk gyakran mondja: Annak, hogy az első három évszázadban a kereszténység olyan döbbenetes erővel elterjedt, két fő oka van. Az egyik az őskeresztény-ókeresztény egyház rendkívül nagy hitelessége. A hitelesség, amit megpecsételt a vértanúk vére, amely ott volt az egymás iránti szeretetükben, hisz joggal mondogatták akkoriban a kívülállók: Nézzétek, mennyire szeretik egymást! Elég volt rájuk nézni, és lehetett látni a jóságukat, az egységüket. Ezt a hitelességet erősítette, mutatta az, ahogyan az első keresztények a szegényeket gondozták, segítettek. Ez tehát az első oka annak, hogy az első évszázad kereszténysége annyira erős volt: a hitelesség. A Szentatya azonban azt mondja, hogy van egy második oka is, az, hogy az első keresztények a hitüket olyan módon tudták átadni, és az első kereszténység úgy jelent meg az első évszázadban, mint egy rendkívül logikus, érthető, emberhez méltó, szép életszemlélet: a hit az egyetlen Istenben, a teremtésben, a Tízparancsolatba vetette hit, az üdvösségbe, a megváltásba, a bűnbocsánatba, az örök életbe vetette hit. Úgy jelent meg, mint egy nagyon is érthető és vonzó világnézet, szem-

ben a pogányságnak a mítoszaival, legendáival, úgy, mint egy nagyon is érthető és gyönyörű szép hitrendszer. A kereszténységnek vissza kellene nyernie ezt a világos látást, azt, hogy a hitünket ma is tudjuk épp ilyen érhetően, logikusan és meggyőzően előadni.

3. Egy harmadik programpont lehetne **családjaink megerősítése**. Régi zsidó rabbik mondták azt, hogy az Úristen a parancsait kőtáblákra írta, és héberül ez így hangzik: EBEN, de ezt a szót ketté lehet vágni, és akkor így hangzik: AB-BEN. Így azt jelenti: apa és fiú. Az a kőtábla, ahova Isten a törvényeit írni akarja, az az atya szíve és a fiú szíve, az édesanya szíve és a lánya szíve, az élő szív kőtáblái. A család a legalapvetőbb hely, ahol az értékek, a hit és a tudás értékei, a szeretet továbbadódik a gyerekeknek. Mennyire szép lenne, ha a hit évében különlegesen megerősödne családjainkban ennek a megtapasztalása, ennek a gyakorlása, családjainkban újra helye lenne az Istennek, az imádságnak. A budapesti városmisszióknak is nagyon fontos része lesz ezekben a hónapokban a családok meglátogatása, megerősítése.

4. És végül egy negyedik programpont lehetne: Próbáljuk a **hitünket bátran továbbadni**, bátran képviselni, természetes módon megvallani. Elég gyakran fölveszek az autóba autóstopposokat, és a beszélgetés elég hamar komoly témákra terelődik, az élet fontos kérdéseire, mert látják, hogy pap az, aki vezet. Egy-egy ilyen beszélgetés után azt érzékelem, hogy az emberek nagyon örülnek annak, hogy ilyesmikről lehet beszélni. Nemrég volt egy esetem: egy édesanya egy nagyon fájdalmas válás után a gyerekével szállt föl, kb. fél órát ült az autóban, gyakorlatilag végig ő beszélt, ennek a válásnak a fájdalmát mondta el, én talán csak egy-két félmondatot fűztem hozzá. A végén pedig, amikor kiszállt az autóból, nagyon hálálkodott. Azt mondta, hogy nagyon régen beszélgetett valakivel ennyire jól. Talán nem is sejtjük, hogy hány ember van, aki szomjazik arra hitre, amit mi megkaptunk. Tudjuk-e egyszerűen képviselni, továbbadni ismerőseinknek, munkahelyünkön, tudjuk-e képviselni a hitünket a tetteinkkel is?

Egy rövid program tehát a hit évére: Köszönjem meg a hitemet, azokat is, akiken keresztül kaptam, próbáljam jobban megismerni, igyekezzem a családomban újra megvalósítani a közös imádságot, és végül merjem egyszerű módon, de bátran továbbadni a hitemet.

Székely János

Amikor csak Isten létezett, semmi sem volt vele együtt örökkévaló, elhatározta, hogy létrehozza világot. A világot kigondolta, jónak látta, és szavának erejével míg is valósította. Ahogyan akarta, úgy jött létre, és ahogyan akarja, továbbra is úgy történik minden. Elegendő most utalni arra, hogy senki és semmi nem együtt örökkévaló Istennel. Kezdetben semmi nem létezett rajta kívül. Ő maga volt minden. Később azután minden az ő értelméből, bölcsességéből és elhatározásából nyerte létét. Benne volt minden, ő volt minden. Az általa előre meghatározott időben és módon a világnak bemutatta Igéjét, aki által mindent alkotott.

Mert az Igét, aki Istenben volt, de a teremtett világ számára láthatatlan volt, az Atya láthatóvá tette, amikor kinyilatkoztatást adott. Az Ige úgy született, mint világosság a világosságból, ő lett a teremtés Ura, értelme. Ő előbb csak Isten számára volt látható, a világnak pedig láthatatlan. Isten azonban láthatóvá tette, hogy a világ láthassa és üdvözüljön általa.

Ez a magyarázata annak, hogy amikor a világba jött, Isten gyermekeként mutatkozott be. Minden általa lett, ő pedig egyedül az Atyától született.

Azelőtt törvényt és prófétákat adott Isten, és a Szentlélek által készítette őket arra, hogy beszéljenek. Az Atya erejéből sugalmazást kapva hirdették Isten akaratát és elhatározását.

Később aztán az történt, amint Szent János mondja, hogy nyilvánosságra lépett maga az Ige. Fő vonalaiban megismétli, amit a próféták hirdettek, hogy bebizonyítsa: ez az az Ige, aki által a mindenség lett. Így mondja: *Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige. Minden általa lett, nélküle semmi sem lett, ami lett* (Jn 1,1.3). Majd ezt mondja: *Általa lett a világ, mégsem ismerte föl a világot. A tulajdonába jött, de övéi nem fogadták be* (Jn 1,10-11).

Szent Hippolytus

Imaórák Liturgiája, I., 315-16.o.

Az Örömhír

Ha meghallgatunk egy csodálatos zeneszámot, szimfóniát, akkor felemelkedik a lelkünk, érezzük, hogy gazdagodunk, és hálásan gondolunk a zeneszerzőre. Megnézünk egy csodálatos festményt, hasonlóképpen gyönyörködhetünk az alkotásban, vagy elolvassunk valamilyen igazán jó írást, regényt, műalkotást, mindezek sokat jelentenek számunkra, és szebbé teszik az életünket.

Azt lehet mondani, hogy a Szentírás is ilyen alkotás. Sok-sok ember fáradozása nyomán született meg, és nagyon sokan tisztelettel veszik körül, aki nem ellenséges, az elismeri értékeit, gazdagságát. Megmutatta ezt hazánkban is a 2008-as esztendő, a Biblia Éve, amikor egész éven keresztül nemcsak hívők számtalan serege, hanem kívülállók is méltatták a Szentírás értékeit.

Van azonban a Szentírás és más emberi alkotások között egy óriási, alapvető különbség. Ez a lényeges különbség abban áll, hogy a Szentíráson keresztül nemcsak megismerjük a szerző gondolatait, nemcsak gazdagít bennünket, és tesz bölcsébbé, okosabbá, nemcsak szebbé teszi az életünket, hanem magával az Írás Szerzőjével is személyes kapcsolatba kerülünk. Ha a Szentírás egyes részeit olvassuk, akkor magával a szerető Istennel találkozunk személyesen. Nem úgy, ahogyan a régi nagyok, a festők, a művészek művei által, hiszen bármennyit tudunk is mi Mozarttról, Munkácsyról és másokról, bármilyen jól ismerjük is az életüket, nincs velük személyes kapcsolatunk.

A Szentírás szerzőjével viszont személyes kapcsolatba kerülünk: szerető kapcsolatba. Olyan kapcsolatba, amely elkezdődik minden nap reggel, és tart mindvégig a nap folyamán, egészen addig, amíg el nem alszunk. Személyes kapcsolat az Atyaistennel, aki megmutatta a szeretetét, személyes kapcsolat Jézus Krisztussal, aki egészen közel hozta hozzánk az Istent, és személyes kapcsolat azokkal az emberi szerzőkkel is, akik a Szentírás lapjait, szövegeit, csodálatos részeit megírták.

A Szentírás által Jézussal életre szóló, közvetlen, személyes kapcsolatba kerülünk. Miért? Mert mindaz, amit leírtak róla, amit tu-

dunk róla, az értünk és velünk is történik. Sokszor kerülünk olyan helyzetbe, mint a tékozló fiú, s akkor megtapasztalhatjuk az Atyais-
ten szerető jóságát, bocsánatát. Eshetünk rablók kezébe, s akkor megtapasztalhatjuk az irgalmas szamaritánus jóságát, aki valójában nem más, mint Jézus Krisztus: bekötözi lelkünk sebeit, és olajat önt azokra. Velünk történik az is, ami a bűnös asszonnyal történt – és sorolhatnánk hosszan a példákat. Amit a Szentírásban olvasunk, az nem régmúlt történet csupán, hanem mindennapjaink, a saját életünk valósága. Ezért olyan nagy csoda és olyan nagy ajándéka az Istennek, hogy mindez nem halványult el a régiek emlékezetében, nem süllyedt el a múlt homályában, hanem voltak emberek, akik vállalkoztak arra, hogy leírják, megörökítsék, közvetítsék mindezt számunkra. Így azután Jézusnak egy-egy szavát ma is, én is olvashatom, sőt érzem azt, hogy nekem mondja: „Ha megütik a jobb arcodat, tartsd oda a másikat”, „Bocsáss meg ellenségeidnek...”, stb... Személy szerint nekem mondja mindazt, amit a Szentírásban olvasunk.

Nagyon nagy hálával tartozunk tehát Istennek, és mindazoknak, akik a Szentírás megszületésén fáradoztak. Jézus tanítványai boldogok voltak, hogy megismerhették Jézust. Erről az örömről, az új életükről, amelyet Jézussal együtt, Jézus mellett éltek éveken át, már akkor beszéltek másoknak is. Beszéltek Jézus szeretetéről, később pedig vették a fáradságot, hogy mindezt leírják, s így távoli népek és távoli korok emberei is közvetlen kapcsolatba kerülhessenek Jézussal. Kik voltak ezek az emberek? Azok, akik látták Jézus életét, és rácsodálóztak, hogy milyen az, amikor valaki úgy él és úgy szeret ember létére, ahogyan azt az Isten várja az embertől, ahogyan az Isten szeret: megbocsátó, végtelen, megértő szeretettel. Boldogok voltak, hogy látták, megismerték ezt az életet, majd élni kezdték ezt ők is, sőt, igyekeztek, fáradoztak azon, hogy mások is kezdjenek így élni. Ezért beszéltek arról, amit tapasztaltak, ezért mondták el mindazt, amit Jézus tett, ahogyan ő élt, később pedig az ő életük is hasonló példa lett mások számára, sőt, nemcsak az életük, hanem a haláluk is hasonlított Jézuséhoz: mindannyian vértanúhalált haltak. Így terjed tovább maga az élet, és az élet vezérfonalaként megszületett a Szentírás, az Újszövetség, és így volt lehetséges az, hogy évezredekben át alakítsa az emberiség nagy családjában sokaknak az életét.

Az egyházban, Krisztus követőinek nagy családjában ezt a feladatot, ezen élet továbbadását a Szentírás segítségével, annak szellemében elsősorban a papság és a szerzetesség végzi. Ők Jézus művét folytatják, Jézus életét igyekeznek élni, és erre igyekeznek rávezetni másokat is. Először tanítványoknak neveztük őket, utána apostoloknak, apostol-tanítványoknak. A későbbiekben, amikor megszülettek az egyes helyi egyházak, először véneknek, görög szóval presbitereknek nevezték azokat a keresztényeket, akik a legelkötelezettebben és legeredményesebben fáradoztak Jézus életének továbbadásán.

Amikor hálásak vagyunk Istennek azért, hogy Jézus életét megismertük az apostolok és az egykori szentírási szerzők által, azért is hálásaknak kell lennünk, hogy azóta is voltak és vannak hasonló közvetítők, olyan keresztények,

akik akár papként, szerzetesként, akár Jézus elkötelezett „világi” követőiként vállalkoznak arra, hogy ezt az életet képviseljék és továbbadják ebben a világban, ahol az acsarkodás, az egymás fölé kerekedés, a vagyongyűjtés, a hazugság uralkodik. Ők Jézus csöndes szeretetét képviselik, élik, tanítják, és erre vezetik rá az emberek közül azokat, akik figyelni tudnak Isten szavára, akiket a világ zaja és csábítása nem vakít el. Azokat, akik meg vannak győződve arról, hogy Jézus mondta ki, Jézus mutatta meg nekünk Isten jóságát, szeretetét, s hogy az embernek egyedül így érdemes élnie, ez tehet egyedül elégedetté, ez adhat igazi békét az embernek. Ők tudják, hogy az emberi élet igazi kiteljesedése, ha az életünk összhangban áll Isten magatartásával, szeretetével, jóságával.

**Keresztelő János
(Ain Karem)**

Ahogy az evilági, földi, testi életet is emberek adják tovább, ugyanúgy ez az isteni élet is minden korban emberek közreműködésével van jelen és alakítja a világot: olyan emberek által, akik Isten Szavát, velünk kapcsolatos elképzeléseit, a krisztusi szeretetet mások számára is vonzóvá teszik, s így egyre többen felfedezik Isten gondolatainak, életének, szeretetének csodálatos voltát.

Tudtunk szerint Márk evangéliuma a legkorábban elkészült evangélium. Ennek megfelelően viszonylag rövidebb is, és nagyon sok dolog hiányzik belőle, amit majd a többiek elmondanak, elsősorban Jézusnak a beszédei ebben az evangéliumban nagyon szűkszavúan jelennek meg. Viszont ami Márk evangéliumában megvan, az szinte maradék nélkül megtalálható a másik két evangéliumban, Máténál és Lukácsnál is, de nem pontosan ugyanúgy, és ez nagyon nagy szerencse, mert ha ezeket megnézzük, összevetjük, akkor derül ki, hogy az egyik evangélista, majd a másik evangélista ugyanazt a dolgot hogyan mutatja be nekünk, és mit akar ezzel tanítani.

Éppen ez a csodálatos az evangéliumokban, és egyáltalán Jézus alakjában, hogy Jézust nem lehet egyszerűen lefényképezni, bemutítani és előadni. Minden róla készült film és egyéb ábrázolás szükségyszerűen egyoldalú és tökéletlen. Jézusnak, Isten Fiának nagyon sok vonását ki lehet domborítani. Ezek a vonások mind benne voltak, ezek mindegyikét látnunk és láttatnunk kell. Az egyik evangélista ezek közül az egyiket, a másik a másikat domborítja ki. Így a róla alkotott kép ill. a vele kapcsolatos hitünk sokkal gazdagabban áll előttünk, mert ki vonná azt kétségbe, hogy Jézus nem kapott segítséget a gyötrelemben (egyedül maradt, a tanítványok nem segítettek, nem volt, aki vele együtt érez), és ki vonná azt kétségbe, hogy Jézus erőt kapott az Atyától a szenvedésben, s így egyedül és hősiiesen vállalta a szenvedést? Végül pedig: ki vonná azt kétségbe, hogy Jézus a keresztet is úgy vállalta, mint beteljesedést, ahogy Jánosnál ezt olvashatjuk? Nem könyörög, hogy ne kelljen szenvednie, hanem azt mondja, hogy „ezért jöttem”, „most dicsőül meg az Emberfia.” Ez egyszerre mind igaz, és ezt csodálatosan tárják eléink az evangéliumok. Nagy áldás, hogy nemcsak egy evangéliumban, egyféle leírást olvashatunk Jézusról, hanem így, négy szemszögből látjuk Jézus csodálatosan gazdag alakját.

Tarjányi Béla

Jézus születése az evangéliumokban

A/ Nevezetes születések az Ószövetségben

A születés mint Isten ajándéka – Az Ószövetség két esetben is beszámol arról, hogy valakinek olyan körülmények között születik gyermeke, amikor arra nincs már *semmi remény*. Az egyik ilyen nevezetes esemény az egyik ősatyának, Izsáknak a születése. A Teremtés könyvében olvashatunk erről (Ter 18-21. fejj.). Ábrahámot meglátogatja az Úr, és megígéri neki, hogy egy esztendő múlva fia fog születni. Sára, aki a sátor ajtaja mögött hallgatózik, jót nevet ezen, hiszen ő és a férje is igen idősök, élemedett koruk miatt egyáltalán nem reménykedhetnek már gyermekáldásban. Isten ígérete azonban minden várakozásuk ellenére teljesedik: egy év múlva valóban megszületik az ígért gyermek, akit Sára viselkedése miatt Izsáknak, „Nevetés”-nek neveznek el. Sára nem hitetlenkedik már, hanem boldog és örvendezik: „Isten nevetést szerzett nekem, s aki csak meghallja, együtt nevet velem!” (Ter 21,6). Így született Dávid és Jézus egyik *ősatyja*, Ábrahám fia és utóda, Izsák.

A másik, hasonló eset egy *prófétának*, Sámuelnek a születése (1 Sám 1-2. fejj.). Elkána kedvelt felesége, Anna gyermektelen volt, ezért férje áldozatát követően a reménytelen helyzetben lévő és megálázott asszony *„keseredett szívvel* imádkozott az Úrhoz, és nagyon sírt” (1 Sám 1,10). A Szentély papja, Héli meglátja ezt, azt hiszi, hogy részeg az asszony, de miután Anna elpanaszolja bánatát, Héli kéri Istent, hogy hallgassa meg az asszony esdeklő imáját. A gyermek meg is születik, és hálából a Szentély szolgálatára, az Úrnak szentelik. Anyja –hasonlóan Máriához, ld. Magnificat – boldogan ad *hálát Istennek* a gyermekért: „Ujjongóvá vált az én szívem az Úrban...” (1 Sám 2,1-10). Így született az a próféta, aki később fölkenete Dávidot, Isten népének nagy királyát.

A gyermek, akit Isten megment – Mózes Izrael legfőbb ószövetségi *tanítója*, a *Törvény közvetítője* Egyiptomban született, éppen ak-

kor, amikor már érvényben volt a fáraó parancsa, hogy *minden* újszülött héber *fűgyermeket meg kell ölni*. Mózeset ugyan nem ölik meg sem a bábák, sem a szülei, de kis kosárába téve sorsára hagyják a Nílus folyó áradó vizén. Nyilvánvaló, hogy egy gyámoltalan gyermekre így a biztos halál vár – de meglátja őt és *megmenti* a fáraó leánya, sőt gondoskodik számára dajkáról is. Ezt a csodálatos megmenekülést teljes joggal a gondviselő Istennek tulajdonították: így menekült meg Izrael majdani nagy tanítója, aki kihirdeti Isten törvényeit, és megköti a szövetséget Isten és a választott nép között.

A Szabadító születése – Ácház király idejében az északi Izrael Szíriával szövetkezve a júdai királyságot fenyegette. Izajás arra kéri a királyt, hogy ne emberi szövetségesekbe, hanem Istenbe vesse bizalmát. Hogy a hitetlenkedő Ácház meggyőzze, a próféta az isteni szabadítás bizonyítékául jelet is ígér neki: egy születendő Gyermeket: „*Íme a szűz fogan, és fiút szül, s nevét Emmánuelnek fogja hívni...Gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk, az uralom az ő vállán lesz... Uralma növekedésének nem lesz vége Dávid trónján és királysága fölött, hogy megerősítse és megszilárdítsa azt...*” (Iz 6,14: 9,5-6) Acháznak valóban megszületett a gyermeke és közvetlen utóda, Ezekiás, de a próféta szavai és ígéretei messze túlmutattak mindazon, ami a következőkben történt (Júda elfoglalása, babiloni fogság).

Az említett ószövetségi születés-leírások számos eleme, motívuma megjelenik az evangéliumokban, Jézus születésével kapcsolatban. Mindez azt mutatja, hogy az üdvtörténet legfőbb irányítója ugyanaz a szerető és gondviselő Isten, aki az Ószövetségben előkészítette, a Jézus által hozott Új Szövetség által pedig megvalósította üdvözítő tervét.

B/ Jézus születése az evangéliumokban

Márk evangéliuma

Márk evangéliumában nem szerepel Jézus gyermekségtörténete. A legkorábbi evangélium szerzője nem ír Jézus születéséről, sőt, az evangélium eredeti változatából még a Feltámadottal való találkozá-

sok leírása is hiányzott (ld. pl. a Vatikáni kódex) – hiszen az mindenki számára nyilvánvaló volt. Márk azt az alapvető problémát igyekszik bemutatni és megoldani, ami Jézus halála után leginkább foglalkoztatta Jézus követőit: Annak a Jézusnak, akit tanítása és csodái által Isten Fiaként ismertünk meg, és akit Isten igazolt a feltámadással – annak a Jézusnak miért kellett ilyen kegyetlen halállal meghalnia, s így megváltania a világot.

A megoldás kulcsát az ószövetségi Szenvedő Szolgára vonatkozó jövendölések jelentették (Iz 42, 1-9; 49,1-9a; 50,4-9; 52,13-53,12): „A mi betegségeinket ő viselte, a mi fájdalmainkat ő hordozta... őt a mi vétkeinkért szúrták át, a mi bűneinkért törték össze; a mi békeségünkért érte fenyítés, és az ő sebe által gyógyultunk meg...” (Iz 53,4-5). Az Atya ezt az utat jelölte ki Jézus számára, ezzel a feladattal bízta meg őt már megkeresztelkedése alkalmával (ld. „Te vagy az én szeretett Fiam, benned kedvem telik”, Mk 1,11 = Iz 42,1), ezt nyilvánítja ki Isten a Színeváltozás hegyén (9,7), és ezt ismeri fel a pogány százados a keresztnél: „Ez az ember valóban Isten Fia volt!” (15,39). Márk bemutatja, hogy Jézus tudatosan készült erre (ld. a három szenvedés-jövendölés), és készséggel vállalta a szenvedést, hogy áldozatával jóvátelje az emberek bűneit, és megnyissa számukra Isten Országának ajtaját (vö. a paradicsomi állapot visszatérése, Mk 1,13b: „A vadállatokkal volt, és angyalok szolgáltak fel neki”).

A későbbiekben Jézus követői természetesen szükségesnek látták megörökíteni a Feltámadottal való találkozás eseteit is (magát Márk evangéliumát is kiegészítették ezzel, ld. Mk 16,9-20), és a hívek figyelme, érdeklődése idővel természetes módon kiterjedt a Megváltó születésének körülményeire is: ezek az emlékek is részévé váltak az őskeresztény igehirdetésnek, a Jézusról szóló tanításnak.

Máté evangéliuma (1,1-2,23)

1. A családfa (1,1-17) – Máté evangéliuma Jézus családfájával kezdődik. Az evangélista háromszor tizennégy (azaz 6 x 7) nemzedéket sorol fel. A felsorolt ősatyák száma tudatos szerkesztés eredménye, hiszen például Dávid és Zerubbábel között az 1 Krón 3,10-19

húsz nemzedéket ismer. A 3 x 14-es tagolás, amire külön rámutat a befejező 17.v., előtérbe állítja az ősök kiemelkedő tagjait: Ábrahámot és Dávidot. Jézus Ábrahám fia, tehát a választott nép tagja, és Dávid fia, tehát ő az, aki népe körében Isten ígéreteinek megfelelően Messiásként megvalósítja Isten terveit. A családfa Máté írásában így egyúttal a cím szerepét is betölti: ez az írás Jézusról, a választott népnek megígért és végül a népe körében megjelent Messiásról szól.

Figyelemre méltó sajátossága ennek a családfának, hogy az ősatyák mellett megemlíti négy ősanját is: Támárt, aki cselledel biztosította magának a gyermekáldást (Jákobtól, vö. Ter 38), Ráhábot, a jerikói erkölcstelen nőt (vö. Józ 2; az Ószövetség nem említi, hogy Boóz felesége lett volna), Rútot, az idegen származású asszonyt (vö. Rút 2-3), valamint Uriás feleségét, akinek a férjét Dávid a halálba küldte (2 Sám 11). Mindenképpen figyelemre méltó, hogy a családfában szerepelnek ezek az asszonyok, és hogy kizárólag ezek a problémás személyek kerülnek említésre. Ezáltal még a Messiásnak a családfája is kellőképpen tükrözi a választott nép történetének, a Messiáshoz vezető útnak a viszontagságos voltát.

2. *A híradás (1,18-25)* – Máté elbeszélése szerint az események főszereplője József, Mária férje. Miután megtudja, hogy Mária gyermeket vár, Isten *vele* közli, hogy a gyermek a Szentlélektől fogantatott, és hogy nem szabad elbocsátania Máriát. Az, hogy József áll az események előtérében, a zsidókeresztény olvasók számára egészen természetes: mind az Ószövetségben, mind a zsidó vallásgyakorlatban a férfiak a főszereplők, Isten velük közli akarátát, parancsait, tőlük vár dicséretet és engedelmességet. József igaz, tehát elfogadja a magyarázatot, magához veszi feleségét, és ő ad nevet a gyermeknek.

József álmában értesül arról, hogy mi történt Máriával, és neki mit kell tennie. Az álomban adott kinyilatkoztatás a leggyakoribb az Ószövetségben (ld. József története, Jákob álma, vö. Bír 7,13; Esz 10,5; 11-5-12; 2 Makk 15,12; Dán 2,1; 4,2 stb.). Máté szerint ebben a zsidók számára legtermészetesebb és minden további nélkül elfogadott formában történik az isteni akarat közlése a következőkben is: a bölcsek figyelmeztetése (2,12), a menekülés (2,13), a visszatérés (2,19-20) és a názareti letelepedés (2,23).

Az evangélista az elbeszélés során rámutat: mindez azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Ószövetségben Isten megígért (Mt 1,22-23 – Iz 7,14). A jövendölések beteljesedésére Máté a továbbiakban is következetesen hivatkozni fog (napkeleti bölcsek: 2,5-6 – Mík 5,1-3; menekülés Egyiptomba: 2,15 – Óz 11,1; gyermekgyilkosság: 2,17-18 – Jer 31,15; visszatérés: 2,23 –). Máté már itt, a gyermekségtörténetben is, annak minden egyes mozzanatánál rámutat arra, hogy Jézus életében rendre beteljesedtek az ószövetségi jövendölések. Joggal feltételezhetjük, hogy Máté zsidókeresztény olvasóknak szánta evangéliumát, akik számára igen fontos és meggyőző volt a hivatkozás az ószövetségi ígéretre, jövendölésekre beteljesedésére.

A Máté-féle híradás hangneme tárgyilagos és komoly, örömről vagy hálaadásról nem történik említés. Inkább csak sejthető, hogy József számára mindez mit jelent: megtudja, hogy jegyese gyermeket vár, el szeretné bocsátani, de nem teheti, nem élheti vele a tervezett házasságot. Nem kérdezték a véleményét, csak felvilágosítást és parancsokat kapott. Ő azonban "igaz" ember, tehát engedelmessé válik. Mert az igaz ember mindenben elfogadja Isten akaratát, és engedelmesen aláveti magát annak.

3. *A születés (2,1-12)* – Máté magát a születés tényét csak mellékesen említi (1,25), de beszámol a napkeleti bölcsek látogatásáról. Az elbeszélés szereplői mind fontos emberek: Heródes, a zsidó nép királya, "a nép minden főpapja és írástudója", valamint az idegenből, keletről érkező bölcsek, "mágusok", vagyis a nemzsidó nemzetek legelismertebb tudósai. A hírre, hogy a zsidók királya, "a Krisztus" (azaz Fölkent, Messiás, Id. 2,4) megszületett, Heródes megretten, "és vele együtt egész Jeruzsálem." A félelem, a rettegés említése az új király hatalmát érzékelteti. A nép főpapjai és írástudói az Ószövetségből tudják, hogy a Messiásnak Betlehemben kell megszületnie. Ezt meg is mondják, de nem mennek Betlehembe, hogy köszöntsék őt – hiszen ők is azok közé tartoznak, akiket megrettent a Messiás érkezésének híre. A nép vezetői, a hatalmasok és tekintélyesek elutasítják ezt a Messiást, jóllehet tudják, hogy az ő érkezését ígérte Isten a próféták szava által.

Az idegen bölcsek viszont "nagy örömmel örvendezve" folytatják útjukat, és amikor megtalálják a Gyermeget, "hódolnak előtte", va-

gyis urukként tisztelve őt földre borulnak a színe előtt, és átadják hódolatuk és alávetettségük jeleként ajándékaikat. Olyan ajándékok ezek, amelyek kifejezik a megajándékozott királyi méltóságát. Az idegen népek bölcsei felismerik és elismerik Jézusban a Messiás-királyt, ugyanakkor saját népének vezetője, előkelői és bölcsei elutasítják őt, elzárkóznak előle. Máténál nincs szó jászolról, szegényes körülményekről, csak a mágusok hódolatában és a zsidó vezetők rettegésében visszatükröződő messiási méltóságról.

4. *A fogadtatás (2,13-23)* – Máté már Jézus születésének, a bölcsek látogatásának leírása során érzékelteti, hogy Jézus nem szívesen látott vendég Heródes király és a nép vezetői számára. Heródes már akkor, álnok módon igyekezett megtudni a gyermek pontos helyét, mondván, hogy ő is hódolni fog előtte. Nyilvánvaló azonban, hogy nem hódolni akar az új király előtt, hanem már csecsemő korában eltenni őt láb alól. Miután a bölcsektől nem kap megfelelő tájékoztatást, hatalomféltő, gyilkos szándékában nincs más választása, mint hogy biztosra menjen, és minden kétévesnél fiatalabb gyermeket megölessen, így számítása szerint új riválisát is el fogja pusztítani. Heródes eljárása álnok, kegyetlen, önző, a választott nép uralkodója így fogadja Isten küldöttét.

Isten azonban megvédelmezi Jézust. Álmodások sora következik, melyek által Isten óvja, védi és megmenti az újszülöttet: a bölcseket figyelmezteti, József parancsot kap a menekülésre, a gyilkos ellenség halála után a visszatérésre, végül pedig arra, hogy Heródes gonosz fiától, Arkelausztól távol, Názáretben telepedjenek le. Mindez azt mutatja, hogy míg a választott nép evilági királya Jézus életére tör, addig Isten minden lépését vigyázza küldöttének, és megóvja őt minden veszedelemtől.

Isten itt is rendre Józsefnek ad utasításokat, és ő ezúttal is az "igaz"-ként viselkedik, azaz mindenben pontosan követi Isten parancsait. És az események minden egyes mozzanatánál jelzi az evangélista, hogy mindezek a viszontagságok azért történtek meg így, hogy Jézusban beteljesedjenek a Messiásra vonatkozó ószövetségi jóvendölések, és ezáltal nyilvánvalóvá válják, hogy ő valóban Isten küldötte, akinek jöveteletét Isten évszázadokkal korábban megígérte.

Lukács evangéliuma (1,5-2,52)

1. *A családfa (3,23-38)* – Lukács könyvében a cím szerepét nem a családfa tölti be, hanem az ajánlás (1,1-4), tehát a szerző követi a korabeli írók megszokott gyakorlatát. A családfát csak azután közli, miután Keresztelő János fellépése kapcsán elhelyezte az eseményeket a "világtörténelemben": Jézus az ismert történeti szereplők idejében a Római Birodalom egy meghatározott helyén jelent meg az emberiség életében (Lk 3,1-3). Jézus megkeresztelkedik, majd kísértést szenved, s a két esemény közé illesztve olvashatjuk a családfát. Az ősök sora Lukácsnál jóval hosszabb, a sorrend fordított, az ősatyák sorát egészen Ádámgig (Istenig) vezeti vissza. A nemzetségtábla összesen 77 nevet tartalmaz (ez 11 x 7!), az említett nevek Dávid után eltérnek a Máténál szereplőktől, és a felsorolásban nem kap kiemelt helyet sem Ábrahám, sem Dávid. Következésképpen elmarad viszont a Máté által felsorolt problémás asszonyok említése. Ez összhangban áll azzal, hogy Lukács evangéliumában az asszonyokat igyekszik pozitív színben feltüntetni.

Lukácsnál Jézus nem csupán Ábrahám és Dávid fia, mint Máténál, hanem Ádámé, vagyis az emberiség nagy családjának szülötte, az egész emberiség Megváltója. Lukács Jézus nemzetségtáblája által egy csodálatos ívet rajzol elénk: Jézustól, az ő őseinek során keresztül egészen Istenig. Isten és Jézus – ez a hozzánk érkező Üdvözítő családfájának két végpontja, szilárd pillére, az egész történelemnek az értelme. Ahogyan ez az ív Jézustól Istenig átöleli Jézus őseinek hosszú sorát, úgy öleli át – nem csak a választott nép történetét, hanem – az egész emberiség történetét az Isten és az ember közös történelme, az üdvtörténet.

2. *A híradás (1,25-56)* – Lukács evangéliumában mindvégig Mária áll a gyermekségtörténet eseményeinek középpontjában, József csupán mellékszereplő. Az Úr anyaga Mária előtt fedi fel Isten tervét, őt bátorítja, neki ad jelet (bizonyítékot), és tőle vár beleegyezést, hozzájárulást a csodálatos isteni tervhez. Amikor Lukács így beszél el az anyagi híradás történetét, valójában Mária szerepét, közreműködését és érdemét domborítja ki. Lukácsnál egyébként is megfigyelhető a sajátos figyelem a nők, az asszonyok iránt. Az ő hozzáál-

lása ebben a tekintetben is messze túllépi már a hagyományos zsidó korlátokat.

Máriával mindez nem álmában történik, hanem éber állapotban, látomásban. Lukácsnál nincsenek álmok, csak látomások: Zakariás látomása, 1,11-20; a pásztorok, 2,9-12. Az olyan olvasók számára, akik nem az Ószövetségen nevelkedtek, az éber állapotban kapott ki nyilatkoztatás (látomás) meggyőzőbb és elfogadhatóbb, mint az, ha valaki álmodik valamit. Lukács szövegében nincs kifejezett hivatkozás az ószövetségi jövendölés beteljesedésére, mint Máténál láttuk. Az ő olvasói számára ezek a hivatkozások nem olyan meggyőzők, mint Máté zsidókeresztény olvasói esetében.

Ugyanakkor a Lukács-féle híradás-elbeszélést kitörő öröm és hálaadás követi. Erzsébet magzata "felujjong" (1,41), Erzsébet áldja és boldognak mondja Máriát (1,42-44), Mária ajkáról pedig csodálatos hálaadó ének fakad (Magnificat, 1,46-55). Az öröm-áradat a továbbiakban is megfigyelhető: Zakariás "magasztalja" Istent (1,64) és himnuszban dicséri őt (Benedictus, 1,68-79); a pásztorok előtt meny nyei sereg dicsőíti Istent (2,13-14); a pásztorok magasztalják Istent (2,20), végül pedig elhangzik Simeon hálaadása (Nunc dimittis, 2,29-32) és Anna istendicsérete (2,38). Mindezzel azt mutatja be az evangélista, hogy Jézus érkezése milyen nagy örömet jelentett Mária számára, és mindazok számára, akik megtudták vagy sejtették, hogy ki érkezett hozzánk a gyermek Jézusban. Ugyanez az öröm ébredhet mindazokban, akik tudomást szereznek arról, hogy egykor eljött kö zénk és köztünk élt az Üdvözítő.

3. *A születés (2,1-20)* – Lukács a születés elbeszélését azzal kez di, hogy a római császár népszámlálást rendel el, és az evangélista megadja az összeírás időpontját is (amikor Szíriát Kvirínusz kormányozta). József és Mária is összeírásra kerül, így velük együtt Jézus is helyet kap "az egész földkerekség" lakóinak sorában (vagyis nem csupán egy zsidó többé). Lukács szerint Jézus az egész emberiség nagy családjának tagja és Megváltója – ezt érzékeltette korábban a Lukács-féle családfa, és erre utalnak Keresztelő János fellépésének Lukácsnál található időrendi és földrajzi adatai is (Lk 3,1-2).

A születés körülményei nagyon szegényesek. Már az is nehézsé get jelentett volna, ha Máriának egy idegenekkel teli tömegszálláson

kellett volna szülnie. Jézus még ennél is nyomorúságosabb körülmények között született, hiszen anyja jászolba fektette őt, ami azt jelzi, hogy állatok szálláshelyén jött a világra. Az elbeszélő azonban semmiképpen nem érzékelteti azt, hogy ez a helyzet visszás vagy megalázó és méltatlan lett volna.

Jézus születéséről Lukács evangéliumában nem az ország királya értesül, nem is a nép előkelői és bölcsei, vagy az idegen mágusok, hanem a legegyszerűbb emberek, a nyájukat őrző pásztorok. Ez annál is figyelemre méltóbb, mivel a pásztorokat a letelepült falusi vagy városi lakosok lenézték, sokszor megvetették, a veszedelmes bűnösök közé sorolták őket, mivel nem tisztelik a magántulajdont, kárt okoznak állataikkal, vagy akár lopnak, fosztogatnak. Isten most őket méltatja arra, hogy elsőként értesüljenek az Üdvözítő születéséről. Égi fény, angyali szózat közli velük éjszakai látomásukban, hogy megszületett a Megváltó.

Míg Máténál Heródes és a nép előkelői rettegnek a születés hírének hallatán, az idegen bölcsek pedig hódolnak előtte és megajándékozzák őt, addig Lukácsnál a nép köréből a legegyszerűbbek indulnak köszönteni a Kisdedet. Sietve mennek hozzá, utána pedig mindenfelé hírt adnak róla, magasztalják és dicsérik Istent, mindazért, amit megtudtak, és amiben részük lehetett. A Máté-féle ünnepélyesség és komolyság helyébe itt a fény és ragyogás lép, az öröm és hála-telt istendicsőítés.

Az elbeszélő közben egy pillanatig ismét Máriára irányítja a figyelmünket, aki "megjegyezte mindezeket a dolgokat, és szívében elgondolkodott rajtuk" (2,19). A Mária iránti figyelem nem lankad Lukácsnál, és sejtenünk engedi, hogy Mária az első között volt, aki igazán felfogta és értékelni tudta, hogy mit is jelent Jézus a világnak.

4. *A fogadtatás (2,21-40)* – Lukácsnál Jézus fogadtatása éppen az ellenkezője annak, amit Máténál láttunk: csak öröm és hálaadás fadkad mindazok szívéből, akik találkoznak vele. Az Istent dicséző és magasztaló angyali sereg és a pásztorok istendicsőítése után Simeon és Anna köszöntik Jézust, akit szülei a Törvény előírásai szerint a templomban bemutatnak. Simeon és Anna szintén egyszerű, hétköznapi idős emberek, mint az első köszöntők, a pásztorok.

Simeon igaz és istenfélő férfiú, akit a Szentlélek tölt be, és akit Isten lelke vezet ekkor a templomba, hogy találkozzék a Messiással, akinek jövetelét régóta, kitartóan várja. Most felismeri Jézusban a várt Messiást, és hálatelt szívvel mond köszönetet Istennek, hogy megérhette ezt a nagy napot. Most már tudja, hogy Jézus által érkezett az üdvösség, amelyet Isten "minden nép színe előtt készített, világosságul a nemzetek megvilágosítására" (2,31-32). Ő mondja ki azt, amit Lukács egész evangéliumával (és az Apostolok cselekedeteiben) szüntelen hirdet: Jézus minden nép és nemzet, az egész emberiség Megváltója, Szabadítója.

Anna, a nyolcvannégy éves özvegy, aki soha "nem vált meg a templomtól, böjtöléssel és imádsággal szolgált ott éjjel és nappal" (37.v.), ugyancsak felismeri a kisdéd Jézusban a hozzánk érkezett Megváltót. Egész szívvel dicsóítja Istent, és hirdeti mindenkinek, hogy Jézus által érkezett megváltásunk ideje.

A Jézus születését beragyogó öröm- és hálaáradat bemutatása mellett szerepel Lukácsnál egy csöndes utalás a szenvedésre, a megpróbáltatásokra is: Simeon szerint Jézust sokan el fogják utasítani – saját vesztüket okozva –, mások számára ő a feltámadást fogja jelenteni. Mária szívét pedig tör járja majd át (34-35.v.) – ez nyilvánvaló utalás arra, amit Máriának át kell majd élnie a nyilvános működés során és Jézus keresztre feszítése kapcsán. Lukács itt is Máriára figyel, Jézus anyjára, aki nála végig előtérben áll az egész gyermek-ségtörténet során.

János evangéliuma

János evangélista nem ír Jézus testi születésének részleteiről. Ehelyett azt mondja el róla, hogy ő az öröktől fogva létező Ige, a második isteni Személy, a Teremtő társa, az Élet forrása (Jn 1,4), aki eljött az Atyától ebbe a világba. Jánosnál nincs szó a betlehemi szerény körülményekről, de még a bölcsek aranyáról sem, az evangélista nem tesz említést sem a démonokkal való viaskodásokról, sem Jézus megkísértéséről, sőt még megkeresztelkedéséről („a bűnök bocsánatára”, ld. Mk és párh.) sem. A tanítványok már az első csoda alkalmával felismerik Jézus isteni mivoltát (ld. „kinyilatkoztatta di-

csőségét”, 2,11), aki mindvégig isteni fenségként jár az emberek között. Eljött a világba, hogy a világ világossága legyen, az Élő Víz, a mennyből alászállott Élő Kenyér. S miután elmondta tanítványainak az igazságot és a barátaivá tette őket, bevégzi küldetését: szenvedése által megdicsőül (12,32), és visszatér az Atyához.

C/ Összefoglalás

Az evangéliumokban olvasható két gyermekségtörténetet és az ószövetségi előzményeket összevetve felismerhetjük az üdvtörténet folytonosságát: az újszövetségi események leírásaiban hasonló motívumok jelennek meg, mint az Ószövetségben (a gyermek örömteli ajándék, Isten megment, Isten szabadítást tervez, stb.), mert itt ugyanazon a gondviselő Isten tettei nyilvánulnak meg, mint az ószövetségi időkben. Emellett a két gyermekségtörténetet összehasonlítva azt is megfigyelhetjük, hogy a két evangélium szerzője másként mutatja be az események sorát és részleteit, és a két elbeszélés hangneme, irányulása is más

Ismereteink szerint Máté és Lukács evangéliuma is a zsidó háború leverése és a templom pusztulása, a zsidó államiság végleges megszűnése (Kr.u. 70) után készült. Elképzelhető, hogy ez a nemzeti katasztrófa sok zsidót megerősített abban a meggyőződésében, hogy Jézus nem lehetett a Messiás, hiszen a Messiásnak meg kellett volna mentenie a szent várost és a választott népet. Erre az időre tehető, hogy a zsidóság egységesen és véglegesen elzárkózik attól, hogy Jézust Messiásként elfogadja. Ebben az időben Jézus követői többségükben már a pogány népek közül valók, de ekkor még szép számmal vannak a keresztények sorában olyanok is, akik zsidó létükre hittek Jézusban. Az ő számukra elsősorban nem a nemzeti katasztrófa jelenti a problémát, hanem a szembesülés azzal, hogy ők kisebbségben maradtak, saját népük, a zsidók többsége elutasítja a hitet Jézusban mint Megváltóban és Isten Fiában. Feltehető, hogy *Máté* éppen az ilyen, ún. zsidókeresztényeket tartja szem előtt, amikor összeállítja evangéliumát. Biztosítani akarja őket és meg akarja erősíteni abban, hogy ők döntöttek helyesen, amikor elfogadták a krisztusi hitet. Ezért mutat rá evangéliumában lépten-nyomon – így a gyermekség-

történetben is –, hogy Jézus életének eseményei valójában az ószövetségi jövendölések beteljesedései. Jézus Ábrahám fia, és Dávid fia (vö. családfa), tehát ő a Messiás. Isten álmok hosszú sorában adott kijelentéseivel, utasításaival irányította a gyermekségtörténet résztvevőit. Józsefet egymást követő álmok által vezetve Isten maga gondoskodott a gyermek Jézus megmeneküléséről. Máté szerint mind-ebből nyilvánvaló, hogy azok a zsidók járnak a helyes úton, akik hisznek Jézusban, és csatlakoztak az általa alapított új közösséghez.

Lukács is a zsidó nemzeti katasztrófa után írja evangéliumát, de az ő számára – aki maga is pogány származású – már nyilvánvaló, és azt akarja elbeszélésével bemutatni, hogy Isten a Jézus által hozott megváltást az egész emberiségnek szánta. Jézus az emberiség nagy családjának tagjaként jött közénk (vö. családfa), az emberi történelem meghatározott pillanatában, a Római Birodalom területén. Születése kapcsán Isten sokaknak adott (látomásban, vagyis éber állapotban) kinyilatkoztatást Jézus kilétével kapcsolatban – így az ő tanúságuk (a volt pogányok számára) sokkal meggyőzőbb, mintha álomba történt volna. Lukács-

Názáret, templomajtó (részlet)

nál József háttérbe szorul, Mária viszont a figyelem középpontjába kerül kimondott "igen"-jével, túlradó örömeivel, a rá (is) váró szenvedéssel, a Gyermekek titkában való elmélyüléssel. Mindenki, aki tudomást szerez a Megváltó érkezéséről, boldogan várja, ünnepli őt, és hálatelt szívvel dicsőíti Istent. Ezt az örömet jelentheti Jézus születése mindannyiunk számára.

Márk minderre még nem tért ki, mert ő az első és legfontosabb problémát, a keresztségért és értelmét igyekezett bemutatni. **János** viszont már tovább lép, és Jézus legmélyebb titkait tárja elénk evangéliumában: A földre szállott és az Atyához visszatért Fiú által lehetünk barátai és társai Istennek már ebben a világban.

Macherosz vára: Keresztelő János vértanúságának helye

Az evangéliumokból tudjuk, hogy Keresztelő Jánost Heródes Antipász kivégeztette. A kivégzés minden valószínűség szerint a Holt Tenger keleti partján álló erődítményben, Macherosz várában történt. Nagy Heródes hatalmát féltvén, és számolva Kelet felől a nabateusok esetleges támadásával, országa keleti felén hatalmas várakat épített, amelyek a következők voltak (a Jordán és a Holt tenger

Macherosz vára (rekonstruált látkép)

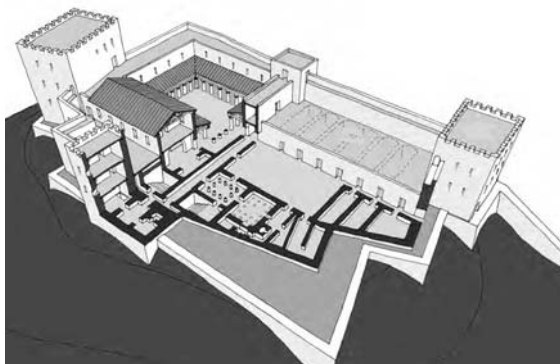
vonalaiban Északról Délre): Dok, Kiprosz, Hirkánia, Heródiüm és Maszada, a Holt tenger keleti partján pedig Macherosz. Ez utóbbi egyben a Péreának nevezett országrész fővárosa is volt. Heródes halála után a fia, Antipász örökölte Galileát (fővárosa Tibériás) és Péreát. Amikor Antipász Galileából a déli országrészbe, Péreába ment, át kellett kelnie a Jordánon. János pedig tudvalevőleg ott keresztelt, így találkozhattak, és ez kapóra jött Jánosnak, hogy megfeddje a házasságtörő fejedelmet. Amikor ezért elfogták, Antipász őt a déli fővárosába, Macheroszba vitette – ezt egyébként a zsidó törté-

netíró, Josephus Flavius is tanúsítja. Az a születésnap ünnepség is, melynek során János vértanúhalált halt, nyilvánvalóan ugyanitt volt.

Bár Josephus Flavius részletes leírást adott Macherosz váráról, a hely a bizánci kor idején teljesen feledésbe merült, senki sem zarándokolt oda. Csak 1807-ben fedezték fel, és a dominikánus régész, F. M. Abel kezdte meg a feltárását 1909-ben. Az ásások ettől kezdve időnként folytatódtak és megszakadtak, míg végül 2009-ben a neves magyar egyiptológus és régész, **Vörös Győző** folytatta a feltárást a Magyar Művészeti Akadémia munkatársaival és Jordániai Régészeti Hivatallal együttműködve.

Vörös Győző ásása során kirajzolódott az erődítmény teljes felépítése, amely a Hazmóneus-korabeli alapoktól kezdve a Nagy Heródes és később a zelóták által végzett átalakítások során kialakult.

Számunkra talán a legérdekesebb Heródes palotájának az udvara és királyi kertje, a római stílusú fürdő, a fényűző ebédlő (triclinium), négy oldalán oszlopcarnokokkal. Ez utóbbi lehetett az a hely, ahol a születésnap ünnepség folyt, és ahol Szalóme tán-

Makherosz vára (renkonstrukció)

colt Heródes Antipász tiszteletére. Itt adták át Szalómének ill. Heródiásnak Keresztelő János fejét. Még azt a helyet is megtalálták, ahol a király ült: egy trón a félköríves apszis középpontjában – ezt még Nagy Heródes készítette a maga számára, őutána Antipász is itt foglalt helyet a lakomákon.

Forrás: Győző Vörös, Machaerus Where Salome Danced and John the Baptist Was Behaeded, Biblical Archaeology Review, 38/5. sz., 2012. szeptember/október, 30-41.o.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

A kezdetek és a királyok korának vallási formái **(1 Sám 1,1-2,10; 2 Kir 23,4-24)**

A.) Alapgondolat

Aquinói Szt. Tamás szerint a vallás az ember Istenre irányulása. Az embernek minden kultúrában, és korban szüksége van arra, hogy az Istennel való kapcsolata bizonyos vallási formákban és szokásokban nyilvánuljon meg. Most más kultúrákkal, más korokkal nem foglalkozunk, csak amivel Biblia foglalkozik, az Ószövetség vallási formáival, abból is azok kialakulásával, a kezdeti időkkel. A szöveggel való foglalkozásra nyitottá tesz bennünket, ha első lépésben áttekintjük, hogy ma a mindennapi életünkben milyen formában van jelen az Isten, mert a kereszténységen belül nem csak a nagy vallási közösségekre, a templomi közösségekre jellemzők a vallási formák, hanem az egyéni életben, a családban is léteznek:

1. helyek: imasarak, térdeplő, házi oltár, stb.
2. tárgyak: szentképek, áldások, feszület, szenteltvíz, stb.
3. cselekmények: ima, meditáció, ének, szent olvasmány, stb.
4. idők: évközi és ünnepi időszakok

A megbeszélés során fontos, hogy tudatosítsuk és elfogadjuk a formák, az egyéni utak sokféleségét, s azt, hogy a sokféleség ellenére mind egyetlen Valakire, Istenre irányulnak. Ennek tudatosítása nyitottá tesz bennünket arra, hogy ne csak a magunkét tartsuk helyesnek, jónak. A Szentlélek sokféle módon működik az egyes emberek lelkében, s amikor erre rácsodálkozunk, Isten nagysága nyilvánul ki számunkra.

B.) 1 Sám 1,1-2,10; 2 Kir 23,4-24

C.) Bevezetés

1. Izrael és Kánaán

A kánaáni városállamokat, szemben az egységes szerkezetű, félnomád törzsi társadalommal egy más társadalmi és gazdasági rend kialakulása jellemzi, egy munkamegosztáson alapuló társadalom, amelyet az új és az önállósult régi termékek és foglalkozási ágak sokasága jellemzett. A földművelők mellé, akiknek a város kereteiben is megvolt a helyük, kézművesek, kereskedők, harcosok, hivatalnokok, papok társultak. A különféle rétegek nem egyenrangúan sorakoztak egymás mellé, hanem tekintély, jog és hatalom szempontjából eltértek egymástól és hierarchikus rendet alkottak, amelynek csúcsán a – teokratikus, monarchista vagy arisztokrata jellegű – központi hatalom állt. Az ellentétek az izraelita törzsek és a Kánaánita államok között több síkon mutatkoznak:

- ▶ város – vidék
- ▶ munkamegosztásos gazdasági formák
  - egyszerű kicsi gazdasági formák
- ▶ királyság – törzsi társadalom

Ezek az ellentétek természetesen a vallási formákban is visszatükröződnek: a vallási életben a különböző területeknek más-más illetőségű istene van, itt is a sokféleség érvényesül. Az izraelita törzsek népcsoportjaira a félnomád kisállattenyésztés jellemző, a törzsi szerkezet a vallási életben is megmutatkozik a házi istenek és a házi szentélyek kialakulásában.

2. Szövegelemzés 1 Sám 1

a.) Már a szöveg első olvasásakor szembetűnnek az Ószövetség ismerős motívumai:

- ▶ rivalizálás a két asszony között (pl. Sára – Hágár, Lea – Ráhel)
- ▶ a meddőség problémája (Sára, Ráhel)

- ▶ a gyermektelenség miatti megvetettség
(Hágár kigúnyolja Sárát)
- ▶ a születéstörténet sémája
- ▶ a nazireátus aszketikus életformája

b.) Itt egy ősanjáról szóló családmonda van összeszöve egy születéstörténettel.

c.) A 1 Sám 1-ben a vallási formák bőségével találkozunk, amelyek akkoriban szokásban voltak:

- ▶ "Jahve Cebaot" a „Seregek Ura”, akit Silóban lehet imádni és áldozatot bemutatni neki
- ▶ az egész család részt vesz az áldozati lakomán (férfiak és nők egyaránt!)
- ▶ a zárandoklatot évenként tartották „Jahve házához” (nem sátor!)
- ▶ a nazireátusi fogadalom (Jahvénak ajándékozott ember, nem vágja le a haját)
- ▶ alkoholtilalom a templomban
- ▶ a pap kihirdeti a szent jóslatot
- ▶ névadás az anyától
- ▶ a fogadalom teljesítése után „hálaáldozatot” mutatnak be
- ▶ a gyermek elválasztása után újabb zárandoklaton vesznek részt
- ▶ afféle „templomi inas” lett
- ▶ a fogadalom teljesítésének egy ünnepélyes esküformulájával találkozunk

Az ősatyák már Kánaánban újra meg újra „szent helyeket” találnak (Jákob álmában felismeri, hogy egy szent helyen van), ők ezeket saját maguk használják (papi közreműködés nélkül), köveket állítanak vagy hálaoltárokat emelnek. Különösen a korai időkben a családfők kultikus feladatokat gyakoroltak; „házikultuszok” voltak saját kultikus tárgyakkal (lásd. pl. a háziisteneket, amiket Ráhel ellopott az apjától, Lábántól, hogy az áldásukat megszerezze magának). Privát papokat/levitákat alkalmaznak (lásd Mika szentélye a Bír 17-ben). Az áldozatbemutatást a templomban még nem a papok hajtották végre, hanem maga a családfő. A család közös étkezése a vallási

cselekmény csúcspontja, amelyen a pap csak együtt lakmározik velük: „Menj el arra a helyre, amelyet az Úr, a te Istened majd kiválaszt és végy azon a pénzen, amit csak kívánsz, barmot, juhot, bort, részegítő italt, mindent, amit lelked óhajt, s add meg az Úr, a te Istened előtt, s lakmározzál te és házad népe meg a levita, aki kapuidon belül van” (MTörv 14,25b-27a). Magától értetődő dolog volt a szentélyekhez (alkalmasint több törzse egyszerre) zarándokolni (Kiv 23,17: évente három zarándoklat!). Még a kultusz lefolytatásának elrendelt szabályai előtt a pap funkciója ezeknél a szentélyeknél abból állt, hogy mint egy fajta „ceremónia-mester”(?) áldást osszon, meghatározza mi a szent, a továbbadja a hittapasztalatot (írás!) és a jogi kötelezettségeket.

3. Szövegösszehasonlítás Jozija kultuszreformjával (2 Kir 23,4-24)

Az 1 Sám 1 és a 2 Kir 23,4-24 összehasonlításával a résztvevők áttekintést nyernek a vallási szokások változásáról és fejlődéséről a királyok koráig. Már a pusztá elolvasás során kiderül, hogy Palesztina minden korban a vallási szokások terén milyen olvasztótégely volt. Látni fogjuk, hogy az egy Isten hittell és az egyetlen szentéllyel és egyetlen kultusszal kapcsolatos előítéleteinket korrigálni kell.

Jozija szigorú kultuszreformját nem volt egyszerű keresztül vinni egy egységes és a jeruzsálemi templomhoz kötött kultusz javára. Ezt alátámasztja a deuteronomista értékelése a 2 Kir 23,25-ben Joziját, mint kivételt ábrázolja a királyok között. Csak a fogság utáni újjáépítés ideje alatt tudta a kultuszközpontosítást Jeruzsálemben végrehajtani. A papság is csak a fogság után nyerte el önálló jelentőségét. A királyok korában a király volt a kultusz fő garantálója és legfőbb papja.

Megjegyzés: Astarte, a termékenység istennője volt a Közel-Keleten. Az Ószövetség szerint főleg a szidoniak (1Kir 11,5.33; 2Kir 23,13), valamint a filiszteusok tisztelték (1Sám 31,10), de Kánaánban is népszerű volt (helynevek!), sőt Izraelben is kedvelték. Az ábrázolások alapján hasonlít a termékenység asszír-babiloni istennőjéhez, Istárhoz.

Kámos: A moabiták főistene, akit az El-Bahiában talált sztlé az egyiptomi Szet vonásaival felruházva állít elének; olykor emberáldozatot is bemutatott neki (2 Kir 3,27).

Melkom = Moloch (mlk): A szöveg az ammoniták főisteneként említi, de neve az egész szemita Keleten elterjedt volt, egészen Máltáig és Szardíniáig; ez arra vall, hogy Moloch istent igen széles körben ismerték, ill. tisztelték. mlk-ot tűzistennek tekintették, ezért az áldozatot átadták a tűznek. Elsősorban bajban, betegség és háború idején fordultak hozzá főleg Izr. határain kívül, olykor gyermekeket is áldoztak neki a Kidron, ill. a Hinnom völgyében (Gehenna), a Tófetnek nevezett kultikus helyen: „tűzbe küldték”, azaz áldozati ajándékként elégették őket (2Kir 16,3; 17,17; 21,6; 2Krón 33,6; Ez 16,21; 20,26.31).

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Magnificat	Ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat 124. o. 5 perc
2. Megközelítés: Vallási formák - Hol és milyen formában van jelen Isten a hétköznapjainkban? - Ezek közül melyek a számomra fontosak és melyek azok, amelyeket ismerek, de amelyekkel nem tudok mit kezdeni? Lásd Alapgondolat	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
3 Szövegmunka: Hanna fogadalma (1 Sám 1)	Az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza
3/1.) Bevezetés a témához: Izrael és Kánaán lásd Bevezetés 1.		10 perc

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, idő- tartam</i>
3/2.) Szövegelemzés lásd Bevezetés 2.	Az óravezető előadása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza
a.) A szöveg első közös elolvasása, ismerős ószövetségi motívumok felfedezése a szövegben		15 perc
b.) A szöveg második közös elolvasásakor az irodalmi forma megfigyelése lásd Bevezetés 2	Csoportos munka az óravezető irányításával, az óravezető előadása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc
c.) A vallási formák sokféleségének megfigyelése és kigyűjtése, párhuzamos szentírási szövegek, lásd Bevezetés 2	Csoportos munka az óravezető irányításával	
4. Szövegösszehasonlítás Jozija kultuszreformjával (2 Kir 23,4-24)	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza
A résztvevők elolvassák a szöveget és megfigyelik Palesztina vallásgyakorlatát a különböző korszakokban. Mi volt Jozija vallási reformjának a célja? Lásd Bevezetés 3		15 perc
1. Közös ima, ének	Hanna hálaéneke, kötetlen ima, ének	Szentírás, gyertya, gyufa
Hanna hálaénekeinek közös felolvasása, utána rövid csend és a résztvevők egyéni hálaadó imája, Magnificat éneklése		15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvanadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2012. dec. 8.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Egy életút

Interjú Kocsis Imre biblikus professzorral¹

Zimányi Ágnes: A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara Újszövetségi Szentírástudományi Tanszékének új vezetője Kocsis Imre, aki a nyugdíjba vonuló Tarjányi Béla utódja. Műsorunkban az új tanszékvezető tanárral beszélgettünk.

Kocsis I: 1989-ben kerültem Egerbe. Előtte, azt követően, hogy pappá szenteltek, néhány évet Kecskeméten lelkipásztori szolgálatban voltam káplánként, majd két éven át posztgraduális tanulmányokat folytattam Rómában, a Pápai Biblikus Intézetben. Miután ott, a Pápai Biblikus Intézetben megszereztem a biblikus szaklicenciátust, egyházi értelemben alkalmassá váltam arra, hogy biblikus tárgyakat tanítsak. Egyébként megjegyzem, hogy a teológiai doktorátust már korábban megszereztem.

Z.Á.: *Ennek az is az érdekessége, hogy elődje, Tarjányi Béla volt az Ön témavezetője, az ő tanszékén doktorált.*

K.I.: Igen, így van, Tarjányi professzor úr az, aki irányított a dolgozatom megírása során. A dolgozat egyébként a páli levelek egyik speciális témájára vonatkozott. Ez a téma krisztológiai és pneumatológiai egyaránt, hiszen azt vizsgáltam, hogy azok a helyek hogyan állnak előttünk, hogyan értelmezendők, amelyekben a pneuma, a lélek szó Krisztusra, a föltámadt Krisztusra vonatkozik. Római tanulmányaim befejezése után, 1989-től kezdve Egerben tanítottam a szentírástudományt. A két szövetséggel kapcsolatos anyagot én adtam le, Ó- és Újszövetséget egyaránt tanítottam, bevezetést és egzegézist, azaz a Szentírás szövegeinek tudományos értelmezését.

Z.Á.: *Professzor úr, annak idején, amikor még a tanulmányait végezte, hogyan fordult érdeklődése éppen a szentírástudomány felé?*

K.I.: Érdekes, hogy gyermekkoromtól kezdve három speciális érdeklődésem volt: a történelem, az irodalom és a nyelvek. A szent-

---

¹ Elhangzott a Magyar Katolikus Rádióban 2012. szeptember 11-én. Készítette: Zimányi Ágnes.

írástudományban együtt jelen van mindhárom. Mindenek előtt a történelem, ugyan speciális formában, hiszen az üdvtörténelem valóságos, a mi történelmünknek egy meghatározó része. Jelen van az irodalom is, hiszen az egész Biblia könyvekből áll, amelyek amellet, hogy szent könyvek, egyben irodalmi alkotások is. Számunkra a teológiai mondanivaló a lényeg, de nem feledhetjük, hogy a bibliai könyvek irodalmi alkotások, és irodalmi szempontból is igen-igen nagyra becsülendők. Végül pedig a nyelvek. Jól tudjuk, hogy ezen bibliai iratokat idegen nyelveken, ókori nyelveken írták, héberül és görögül. Így valamiképpen kezdettől fogva ráirányult a figyelmem erre a szakterületre is. Voltak azért az életemben ingadozások is, hiszen történelmi érdeklődésem következtében tanulhattam volna egyháztörténelmet, vagy elmélyedhettem volna más teológiai tárgyakban, hiszen ezek kapcsán is szükség van az idegen nyelvek ismeretére – mégis, talán a Szentírásnak a sajátos világa, szépsége, változatossága az, ami a legjobban megragadott, és így mondhatni, hogy a teológiai tanulmányaim kezdetétől fogva ez állt az érdeklődésem középpontjában. Az más kérdés, hogy amikor témát kellett választanom, akkor külső hatások is befolyásoltak, például az akkori püspökömnek a biztatása is nagy szerepet játszott abban, hogy végül is ezt a szakterületet választottam.

Z.Á.: *Ki volt az Ön püspöke, említsük meg a nevét.*

K.I.: Két püspököt is meg kell említenem: dr. Bánk József volt az, aki engem pappá szentelt, és megemlékezem Marosi Izidor püspök úrról, aki egyben az én főnököm is volt, plébánosom Kecskeméten. Voltaképpen Marosi püspök úr tette lehetővé számomra, hogy Rómában, a Biblikus Intézetben biblikus tanulmányokat folytassak és szaklicenciátust szerezzek.

Z.Á.: *Ön, aki pap, és a szentírástudománnyal hivatalból foglalkozik, hogyan olvassa a Szentírást? Mindig csak a tanulmányai miatt, vagy néha bele is feledkezik annak olvasásába?*

K.I.: Ez eléggé változó, a kettőt nem is lehet teljesen szétválasztani. Természetesen minden nap olvasok egy részt, ha mást nem, a Breviáriumban található bibliai részt – ilyenkor nem annyira a tudományos szempont a meghatározó, hanem az, hogy az adott szövegen amennyire lehet, elmélkedjek, annak a szövegnek egyfajta aktualitá-

sát keressem, vagy egyszerűen csak a szépségét megragadjam. Másfelől, amikor tudományos munkához kell olvasni szövegeket, akár eredeti nyelven is, akkor sem pusztán csak a tudományos szempontok az egyedül meghatározóak. Sokszor épp ilyenkor figyelek fel sajátos mondanivalóra, érdekes gondolatokra, olyanokra, amikre eddig még nem csodálkoztam rá, s amelyek nemcsak a tudásomat, hanem a hitemet, az Isten iránti, Krisztus iránti elkötelezettségemet is erősítik.

Z.Á.: *Amikor idegen nyelven, görögül vagy héberül, németül vagy más nyelven olvassa a Szentírást, azután összehasonlítja a magyarral, akkor gondolom észreveszi, hogy a szöveg nem pontosan ugyanaz. Erről mi a véleménye? Ezek a fordítási különbségek érintik-e a Szentírás sugalmazottságát, vagy Önt, mint biblikus tanárt, hogyan érintik önt?*

K.I.: Érdekes kérdés a sugalmazottság kérdése, mert végeredményben kétségkívül a szerző volt a sugalmazott. De a fordítóknak is megvan a lelkiismeretesség, a törekvés arra, hogy a szöveget visszaadják megfelelő formában. Ez nem könnyű, hiszen aki egyszer próbálkozott fordítással, azzal, hogy nemcsak szentírási szöveget, hanem bármilyen idegen nyelvű szöveget magyarra lefordítson, az tudja, hogy ez mennyire nehéz, hiszen nem egyszerűen csak szavakat kell átültetni, hanem különböző struktúrájú nyelveket kell valahogyan összhangba hozni, vagyis azt az alapüzenetet visszaadni, amit az eredeti szerző ki akart fejezni. Az egyes fordítóknak biztosan megvan a lelkiismereti elkötelezettségük, és feltételezhetően ők is kérik a Szentlelket, a sugalmazó Szentlelket amikor munkájukat végzik. Ugyanakkor minden fordítás egy kicsit magyarázat is már, tehát amikor valaki fordít, a fordításba bizonyos mértékig már a magyarázat is belekerül. Ez egyáltalán nem baj. Sőt, egyenesen hasznos, ha az ember több fordítást összevet, mert talán éppen a különböző fordítások által kerül az olvasó egyre közelebb ahhoz az őseredetű szándékhoz, amit a bibliai szerző voltaképpen ki akart fejezni.

Z.Á.: *Kocsis Imre professzor úr, Ön most elődjétől, és volt tanárától, Tarjányi Bélától veszi át az Újszövetségi Tanszéket. Vannak elképzelései, vagy milyen érzés volt tanára nyomdokába lépni ilyen*

formán is? Hogyan kezd neki a tanévnek, hogyan kezd neki ennek az új munkának, ennek az új lehetőségnek?

K.I.: Mindenekelőtt megköszönöm Tarjányi Béla professzor úrnak a jóindulatát, amellyel támogatta azt, hogy én legyek az utódja, hogy őutána én legyek az Újszövetségi Tanszék vezetője. Természetesen nagyra értékelem az ő eddigi munkáját. Docensként a munkatársa voltam már, tehát nemcsak tanítványként tekintek rá, hanem kollégaként is, hiszen az elmúlt években először a Levelező Tagozaton meghívott előadóként tanítottam, majd az elmúlt két évben már egyetemi docensként a görög nyelvet, illetőleg az Újszövetség teológiáját oktattam. Így a Tanszéken nem vagyok teljesen új, csak tanszékvezetőként. Elképzeléseimről készséggel szólok. Célom az, hogy – amennyire tőlem telik – lelkiismeretesen, minden szempontból megfelelő módon végezzem az oktatást.

Három tantárgyat kell ebben az évben oktatnom, újszövetségi bevezetést, újszövetségi egzegézist, és a görög nyelvet, ez utóbbit már az elmúlt években is én tanítottam. A görög nyelv oktatásában tehát azt folytatom, amit eddig is tettem. Részben a többi tárgynál is, hiszen ezeket a tantárgyakat is tanítottam már, először Egerben, azután amikor 1999-ben Vádra kerültem, és a Váci Szeminárium rektora lettem. Később, amikor az Apor Vilmos Katolikus Főiskola Vádra költözött, akkor annak a tanára voltam. Egyébként Vácott, már az Apor Vilmos Katolikus Főiskola előtt is létezett Levelező Tagozat az Egri Hittudományi Főiskola kihelyezett tagozataként – ebben az intézményben is oktattam a jelenlegi főtárgyaimat, az újszövetségi bevezetést és egzegézist. Van tehát bőséggel gyakorlatom. Itt, a fakultáson, a Hittudományi Karon nyilván még intenzívebben kell végeznem ezt a munkát. Ami pedig a tananyagot illeti, részben már készen is van, részben tovább kell fejleszteni. Van újszövetségi introdukcióm, tehát bevezetéstani könyv, amit a Szent István Társulat jelentetett meg két kötetben. Egzegetikai anyagom is jelent már meg könyv formájában, de egyelőre – elődöm iránti tiszteletből is –, részben az ő könyveit használom, s közben önálló jegyzeteket, illetve önálló segédanyagot fogok kidolgozni, de ehhez időre van szükségem.

Z.Á.: *Professzor úr, az Ön egyik sajátos kutatási területe a Lukács evangéliuma. A négy evangélium közül ez a harmadiknak készült el. Miért éppen a Lukács evangéliuma? Mi az a sajátosság, vagy az a szépség vagy különlegesség, ami Önt megragadta ebben evangéliumban?*

K.I.: Nagyon sok szempontot lehetne említeni Lukács evangéliumát illetően. Talán nem tévedek, ha azt mondom, hogy az ún. szinoptikus evangéliumok közül éppen Lukácsnak van a legtöbb sajátossága, ami fakad már abból is, hogy Lukács tartalmazza a legtöbb olyan anyagot, melynek nincs egyébként párhuzama az egyéb újszövetségi iratokban, azaz nincs szinoptikus párhuzama. De számomra nem ez volt a legdöntőbb szempont, inkább Lukács evangéliumának a sajátos lelkülete, Lukács sajátos Krisztus-képe, Isten-képe. Nem véletlenül nevezik ezt az evangéliumot a jóság és az irgalmasság evangéliumának, hiszen az evangélisták közül leginkább Szent Lukács domborítja ki ezt a szempontot, vagyis Jézusnak az irgalmasságát, Jézusnak az odafordulását a társadalom peremén élő, jogfosztott, sok esetben megvetett személyekhez.

Ilyen személyek mindenekelőtt a bűnösök, a bűnösöknek tartott személyek, de ugyanígy az idegenek is, és meg lehet említeni az asszonyokat. Itt alapvetően arra gondolok, hogy abban az időben az asszonyok, már ami a társadalmi jogot, a társadalmi rangot illeti, nem voltak egyenrangúak a férfiakkal, így különlegesen is meghatározó, hogy Lukács evangéliumában oly gyakran van szó asszonyokról, és többször is olvasunk arról, hogy Jézus milyen szeretettel fordul hozzájuk. A bűnösökkel való kapcsolatát tekintve csak Lukács említi például a bűnös asszony történetét. Zakeusnak, a fügefára fölmászó fővámosnak a történetét, és csak Szent Lukács számol be arról, hogy Jézus keresztre feszítéskor, Jézus halála előtt az egyik vele együtt keresztre feszített gonosztevő megtért. A megtérő latorról is csak Lukács evangéliumában olvasunk.

Ugyanakkor számos szép és mindannyiunk által ismert példabeszéd szintén csak Szent Lukács evangéliumában fedezhető fel, a tékozló fiú története, vagy másként fogalmazva: az irgalmas apa és a két fia története. Az elveszett drachmáról, az elveszett bárányról szóló példázatok (ezek egyébként Máté evangéliumában is megje-

lennek), azután az irgalmas szamaritánus, farizeus és a vámos története, és még lehetne a példákat sorolni.

Míndez egy sajátos hangulatot ad Lukács evangéliumának, de emellett még sok érdekes vonása van ennek az evangéliumnak. Ilyen például az üdvtörténeti szemlélet, vagyis Lukács az, aki a legkézzelfoghatóbban az üdvtörténet keretébe helyezve állítja eléink Jézust. Azért is üdvtörténeti szemléletű Lukács műve, mert ő nem csak az evangéliumát írta meg, hanem az Apostolok cselekedeteit is. Ő tehát így nagyobb időtávlatot ad, nem csak Jézus művéről szól, hanem az ősegyház kezdeti korszakáról is. Ebben is az ő sajátos üdvtörténeti szemlélete tükröződik.

De Lukács evangéliuma nem csak 'édeskés' – bocsánat a kifejezésért. Az evangélista nagyon is tudatában van annak, hogy Jézus kemény követelményekkel lépett föl, Jézus teljes elkötelezettséget kíván. Ugyanakkor a fő hangsúly mégis azon van, hogy Isten irgalmas, hozzánk fordult, és Jézusban megadja a lehetőséget mindenkinek, zsidónak és nem zsidónak egyaránt, hogy megragadja az isteni ajánlatot, és a Jézus által hozott üdvösségnek a részese legyen.

Z.Á.: *Az nem okoz problémát Önnek, vagy az 'egyszerű' hívő léleknek, aki előtanulmányok nélkül olvassa a Szentírást, hogy a négy evangéliumban különbségek is vannak? Hihetünk akkor az evangéliumoknak, hogy ha az egyik megír egy történetet, a másikban az nem szerepel? Akkor is biztosan megtörtént az? Vagy talán ez nem probléma? Ez nem befolyásolja a hihetőséget, a sugalmazottságot, a Szentírás szent voltát?*

K.I.: Szerintem nem befolyásolja. Egyszerű, racionális érveléssel azt lehetne mondani, hogy minél többször esik szó valamiről, emberi szempontból annál nagyobb a súlya, a megbízhatósága. Ilyen értelemben nagyon nagy jelentősége van például annak, hogy Jézus szenvedéséről mind a négy evangélium részletesen beszámol, az üres sír tényéről, Jézus föltámadásáról, majd pedig Jézus megjelenéseiről. Sőt, még Szent Pál leveleiben is jelen vannak ezek a témák: Jézus halála, feltámadása, megjelenései. Annyi bizonyos, hogy minél többször szólnak valamiről, annál nagyobb hangsúlyt kap a kérdéses dolog. Ezt a szempontot azonban én mégsem tartom kizárólagosnak, mert az evangéliumoknál megfigyelhető egyfajta összhang, még

akkor is, hogyha esetleg bizonyos dolgot csak az egyik, csak a másik, a harmadik vagy a negyedik evangélista mond el. Például az irgalom, mint Jézus működésének egy sajátos vonása, közös, tehát nem azt mondjuk, és nem is szabad mondani, hogy csak Lukácsnál jelenik meg irgalmasként Jézus, vagy csak Lukács mutatja be Istent irgalmas Atyaként. Megjelenik ez Máténál is, Márk evangéliumában is, és a maga módján Jánosnál is. Az az alapmeggyőződés, hogy Isten irgalmas, hogy ez az irgalom Jézusban kézzelfogható, vagy az a meggyőződés, hogy Jézus ugyan a zsidók között tevékenykedett, de mindig nyitott volt a pogányok felé, áthatja mind a négy evangéliumot.

Az már más kérdés, hogy az egyes evangéliumokban az egyik vagy másik szempont domborodik ki, és esetleg más mondások, történetek által jut kifejezésre. Például Máté evangéliumában találjuk a szívtelen szolgáról szóló példabeszédet, ami éppúgy kiemeli az irgalmasság témáját, mint mondjuk Lukácsnál a tékozló fiú története. Azt lehet mondani, hogy ezek a példabeszédek vagy történetek különbözők, de mégis ugyanazon alapszellem, alaplelkület hatja át őket. Abból, hogy a szívtelen szolgáról csak Máté szól, a tékozló fiúról pedig csak Lukács, szerintem nem következik, hogy ezen elbeszélések megbízhatóságában kételkednünk kellene. Annak ellenére, hogy az egyes evangéliumok különböző szövegeket közölnek, ugyanazon lelkületet tükrözik, Jézusnak ugyanazon lelkületét.

Amikor az evangéliumok közötti különbségről beszélünk, vagy éppen valamelyik evangélium sajátosságairól, ezt sosem kizárólagos értelemben tesszük. Ha kijelentem, hogy Lukács az irgalom evangéliuma, akkor ezzel nem azt mondom, hogy a többi nem az, hanem csak azt, hogy ezt a szempontot a legjobban Lukács domborítja ki. Amikor azt mondom, hogy Lukács az üdvtörténet evangéliuma, ezzel nem azt mondom, hogy erről a szempontról a többiben szó sincs, hanem éppen azáltal, hogy Lukács az evangéliumhoz még hozzákapcsolja az Apostolok cselekedeteit is, ez a szempont nála erőteljesebbé válik, mint mondjuk más újszövetségi szövegekben. Az eltéréseket illetően én nem látok olyan nagy problémát. Sőt, inkább azt mondom: hogyha a jó Isten úgy látta jónak, hogy négy evangélium legyen, akkor az a természetes, hogy ez a négy evangélium nem egyezik meg egymással teljesen, hiszen akkor fölösleges volna, hogy

négy legyen. Ha tehát négy van, ebből logikusan következik, hogy vannak köztük különbségek, vannak bennük különböző megközelítések, és ennek ellenére mégis mindegyikben Jézusnak ugyanazon alaplekkülete tárul elénk. Ezt én így látom.

Z.Á.: *Miért éppen négy evangélium van? Miért nem három, kettő vagy öt? Ezt emberek döntötték el? Hogyan zajlott ez a folyamat? Hiszen tudjuk, hogy vannak más, evangéliumnak nevezett írások is, mint például Tamás evangéliuma, olyanok, amelyek nem kerültek be a kánonba.*

K.I.: A kérdés ma nagyon időszerű, hiszen vannak amerikai hatósú körök, amelyek erőteljesebben előtérbe helyezik ezeket az ún. apokrif iratokat, olyanokat, mint a Tamás-evangélium, Júdás evangéliuma, Mária Magdolna evangéliuma. Például a Da Vinchi kód című regényben is kiemelten szerepelnek ezek az írások. Ebben a kérdésben természetesen két szempont a döntő. Az egyik az, hogy mikor keletkeztek ezek az iratok. Ami a kánoni négy evangéliumot illeti, ezekről egyértelműen állítható, hogy az első század második felében, kb. 60-tól 95-ig bezárólag elkészültek. Már az ókori hagyomány is azt állította, hogy a legkésőbbi evangélium a János féle, tehát János írt utoljára evangéliumot. Ebből meg is találtak egy másolat-töredéket Egyiptomban, amely Kr.u. 120-130 körül készült. Biztos tehát, hogy a négy kánoni evangélium az I. század második felében elkészült. Egy nyilván nem szenzációhajhász hanem becsületes tudós számára még az is egyértelmű, hogy az egyéb evangéliumok mindegyike a II. században keletkezett. Így már egyedül az időkeret is azt mutatja, hogy a kánoni evangéliumoké az elsőség.

Ha pedig a kánoni és az egyéb evangéliumok tartalmát vizsgáljuk, akkor ki kell mondanunk, hogy a kánoni evangéliumokban – minden eltérés ellenére – alapvetően ugyanazon alapmeggyőződés jelenik meg Jézus személyével és életművével kapcsolatban, az egyéb evangéliumokban pedig erőteljesen felfedezhető egy nem egészen megfelelő, azaz nem ortodox szemléletmód. Ezen evangéliumok többsége a II. századi gnoszticizmus, a gnosztikus szemlélet hatása alatt áll, például az előbb említett Tamás evangélium is. Az oly nagy népszerűsége, 'hírnévre' szert tett Júdás evangélium is egyértelműen gnosztikus hatás alatt áll. Tehát két szempont a döntő: az idő, az,

hogy a kánoni evangéliumok keletkeztek korábban – mégpedig Jézus működéséhez viszonyítva egy belátható időtávon belül, másrészt csak a kánoni evangéliumokban mutatható ki egyfajta közös szemlélet. Az egyéb, apokrif evangéliumok viszont későbbiek, és ezekben bizony gyakorta nem hiteles, nem ortodox, nem megfelelő tanítás rejlik.

Z.Á.: *Vannak-e olyan egyházi megnyilatkozások, amelyekben az Egyház ünnepélyesen nyilatkozik a négy evangéliumról, és melyek ezek?*

K.I.: Természetesen vannak. Ezek közül a legrégebbiek talán még nem olyan ünnepélyesek, de vannak nagyon régi tanúk, amelyek a négy evangélium kánoniságát igazolják. Elsőként megemlíthetjük a II. században élő egyházi írókat, akik idézik az Újszövetséget, és mind a négy evangéliumból idéznek. Anélkül, hogy kifejezetten nyilatkoznának a szent iratokról, természetesen számukra, hogy ezek az evangéliumok a mérvadók. Ki lehet mutatni, hogy mind a négy evangéliumot ismerik, mind a négy evangéliumból idéznek. Ismereim szerint a II. század második feléből vannak először szisztematikus megnyilatkozások, még nem annyira zsinati, de sokat mondó megnyilatkozások a négy evangéliumról. Ide tartoznak híres egyházatyák, Szent Iréneusz, Szent Jusztínusz és Tertullianusz, Keleten pedig Alexandriai Szent Kelemen és Origenész. Mindegyik egyházatya művében nyilvánvaló a négyes szám, sőt Szent Iréneusz még külön elmélkedik is azon, hogy miért pont négy evangélium van. Egészen természetes már számukra, hogy négy evangélium van, akkor, amikor néhány más újszövetségi irat kérdésében – például a Jelenések könyvét illetően – nincs még meg a teljes egység. Mindenki vallja már, hogy a négy evangélium, a 13 páli levél és az Apostolok cselekedetei sugalmazott újszövetségi iratok. Elmondhatjuk, hogy az egyházban soha nem volt bizonytalanság abban a tekintetben, hogy melyek a kánoni evangéliumok. Megemlítenék még egy érdekes forrást, ez az ún. Muratori kánont, ami egy jegyzék a II. század második feléből. A Római Egyház szent jegyzéke, tehát már a II. században keletkeztek jegyzékek, amelyek szisztematikus felsorolják, hogy melyek azok az iratok, amelyeket az egyház szentnek tart, amelyeket fel szabad olvasni a liturgikus cselekményeken, az isten-

tiszteleteken. A Muratori kánonban is egyértelműen négy evangélium nyer bemutatást. Zsinati szinten a IV. században tartományi zsinatok nyilatkoznak e tekintetben, ez azonban nem azt jelenti, hogy csak akkor határozták a könyveket illetően. Az eddigiek alapján természetes volt az egyházatyák, a Muratori kánon, és más megnyilatkozások alapján, hogy négy evangélium van. Zsinati döntésre nem is annyira az evangéliumok miatt volt szükség, hanem néhány katolikus levél és a Jelenések könyve vonatkozásában.

Z.Á.: *Végül is az előttünk álló újszövetségi kánon, Újszövetségi Szentírás könyveinek száma és neve, tehát a gyűjtemény mikor zárult le? Ez mikor történt és hogyan történt az egyház életében?*

K.I.: Volt némi bizonytalanság néhány katolikus levél és a Jelenések könyvét illetően. A katolikus leveleknél valószínűleg amiatt, hogy van köztük néhány nagyon rövid, és ezek első látásra nem tűnnek fontos, mély tanítást hordozó írásoknak. Első látásra, ezt így kell mondani, mert ezek is hordozzák a tanítást, de ezt nem volt könnyű felismerni. A Jelenések könyve az összetettsége, bonyolult értelmezése miatt volt vitatott. Hozzá kell azonban tenni, hogy ezek a kétségek soha nem azt jelentették, hogy először senki nem fogadta el ezeket, és csak később fogadták volna el őket. Alapvetően ezek az írások is elismertek voltak, csak néhány egyházatya, bizonyos egyházi körök tanúsítottak velük kapcsolatban fenntartásokat. A végleges tisztázás és teljes egység a IV. században született meg. Keleten meghatározó volt Alexandriai Szent Atanáznek egy húsvéti levele, amelyben minden fenntartás nélkül felsorolja mind a 27 újszövetségi könyvet, mint sugalmazott, szent könyvet, Nyugaton pedig a tartományi zsinatok, mint például a Római és a Karthágói Zsinat mondták ki ezt az egységes álláspont. Ezek is a IV. század közepe táján vagy a század második felében voltak, és ezzel a végleges tisztázás lezárult. De még egyszer hangsúlyoznám: nem arról van szó, hogy bizonyos könyvek először nem voltak szent könyvek, csak később lettek azzá, hanem bizonyos könyvekkel kapcsolatban volt némi bizonytalanság. Az Ószövetség iratait tekintve is hasonló volt a helyzet, tehát az ilyen kezdeti bizonytalanság nem csak az újszövetségi iratok viszonylatában fordult elő.

Z.Á.: *Maguk a zsidók is csak egy bizonyos időben zárták le a kánont, és határoztak arról, hogy melyek a szent könyvek és melyek nem...*

K.I.: Így van, ez egy külön témakör, nem az én szakterületem, de tanítottam Ószövetséget, és így talán tudok valamit erről is mondani. A zsidóság körében is több gyűjtemény volt, például az alexandriai gyűjtemény, a Szeptuaginta, a Hetvenes fordítás – ez gyakorlatilag egy kánoni gyűjtemény is –, és a palesztinai közösségek gyűjteménye. A zsidóknál a Törvény, a Tóra és az ún. Próféta gyűjteménye nagyon hamar, a Krisztus előtti évszázadokban véglegessé vált. De számos más könyvet is értékesnek tartottak és olvastak, és ezekkel kapcsolatban – például az Énekek Énekével vagy a Prédikátor könyve tekintetében – náluk is jelentkezett ez a bizonytalanság, vagyis az, hogy a többség elfogadta, egyesek azonban némi bizonytalanságot, némi határozatlanságot tanúsítottak. A Krisztus utáni első század végén – ez nagyon érdekes! –, a Krisztus utáni első század végén rögzült az a kánon, amit a zsidóság mind a mai napig, mint zsidó kánon, elfogad és számon tart.

Z.Á.: *Ez a kérdés a katolikusokat igen elevenen érinti, hiszen a protestánsok és a katolikusok Szentírása nem egyezik meg. A katolikusoké több, és ez onnan származik, hogy a zsidóság mely gyűjteményét fogadta el a Katolikus Egyház, és mely gyűjteményét a protestáns egyházak.*

K.I.: Igen, ez számunkra, keresztények számára is fontos kérdés. A Katolikus Egyház a Szeptuaginta gyűjteményt fogadta el, és így hét többlet-könyv van a mi kánonunkban, mint a zsidó kánonban és a protestáns egyházak kánonjában. Hozzá kell azonban tennem, hogy az ortodox egyházak is hozzánk, katolikusokhoz hasonlóan vélekednek. Ez azt mutatja, a keresztények számára, akik a görög kultúrkörben terjeszkedtek, egészen természetes volt, hogy a görög Bibliát, a Szeptuagintát vegyék alapul, amit éppúgy sugalmazottnak tekintettek, mint a héber szövegeket. Az első időkben a keresztények számára alapvető meggyőződés volt, hogy az ószövetségi kánon nem más, mint az, amit Szeptuaginta, a Hetvenes fordítás képvisel. Később, a reformáció idején történt meg, hogy a protestáns egyházak a zsidó kánont vették alapul. Manapság azért már e tekintetben is van öku-

menikus előrelépés. A protestáns egyházak külön kis kötetben kiadták azt a hét könyvet, ami nálunk többletet jelent, és amelyeket mi deuterokanonikus könyveknek nevezünk. Még a mi általunk használt elnevezést is átvették: Deuterokanonikus könyvek. Francia nyelvtérületen ún. ökumenikus Biblia jelent meg, vagyis katolikusok és protestánsok együtt adtak ki közös Szentírást. Ezen Szentírásban benne vannak azok az általunk, katolikusok és ortodoxok által elfogadott többlet-könyvek is, azzal a megjegyzéssel, hogy ezek alapvetően a katolikusok és ortodoxok számára mérvadóak. Vagyis hogy ezek értékelésénél eltérés van a különböző felekezetek között.

Z.Á.: *A Katolikus Egyház buzdítja a híveket, hogy mindenki olvassa a Szentírást, ami közös kincsünk. A nagy kérdés azonban az, hogy hogyan olvashatjuk a Szentírást mi laikusok, hiszen a Szentírásnak van szó szerinti értelme, van allegorikus értelme, és talán még másféle is. Mit szól ehhez az Anyaszentegyház, hogyan buzdítja a híveket, hogyan olvassuk? Szó szerint értelmezzük, vagy allegorikusan? Hogyan tegyünk? Mi a helyes szentírásolvasás, a helyes Szentírás-befogadás? Hiszen megvan annak a veszélye is, hogy valaki kiragad valamilyen részletet, és azt abszolutizálja, szó szerint veszi, egy másik részt pedig elvet, ami neki nem olyan tetszetős, azt mondja róla, hogy ezt nem szó szerint kell értelmezni. Tehát hogyan értelmezzük, hogyan olvassuk a Szentírást, mit tanít nekünk erről Egyházunk?*

K.I.: A Katolikus Egyházban szigorú előírás, hogy mindig bevezetővel és kiegészítő jegyzetekkel, megjegyzésekkel kell kiadni a Szentírás szövegét. Tehát nem elegendő az, hogy csak kinyomtatjuk fordítás formában a szent szöveget, hanem az egyes könyvekhez bevezetőt kell írni, illetve a szöveghez pedig némi magyarázó megjegyzéseket adni. Az Egyház így akar bennünket segíteni abban, hogy megfelelő módon tudjunk egy könyvhöz közeledni, hogy tisztában legyünk, hogy mi egy-egy könyvnek a műfaja, mert az sem mindegy, hogy milyen műfajban íródott egy könyv. Az evangéliumokról beszélgettünk: velük kapcsolatban alapvetően a történeti hitelességet állítjuk, de ez nem mindig, minden részletkérdésre vonatkozik. Az evangéliumok tehát alapvetően történeti művek. Ugyanakkor azonban nyilvánvaló, hogy az Ószövetségben vannak

olyan elbeszélések, amelyek nem megtörtént eseményekről szólnak, hanem szabadabb, novellisztikus leírások. De ezen kívül sok egyéb irodalmi műfaj is jelen van a Szentírásban. Gondoljunk például a költeményekre!

**Magyar biblikus professzorok Izraelben (Hácór romjain):
Kocsis Imre, Czeglányi Zsolt, Székely János pp., Thorday Attila**

Ugyanakkor minden szentírási könyv igazságot hordoz. Milyen igazságot? Vallási tartalmú igazságot, azt az igazságot, amelyet az Isten a mi üdvösségünk érdekében ki akart fejezni. De ahhoz, hogy ezt megértsük, mindig tisztában kell lennünk azzal, hogy mi az adott könyvnek a műfaja, melyek a sajátosságai. A bibliai könyvekhez írt bevezetések éppen ezt rögzítik röviden, tömören, már amennyire mindez egy bibliakiadásba belefér. Szükségszerű tehát, hogy amikor valaki szisztematikusan olvassa a bibliai könyveket, olvassa el hozzájuk a bevezetéseket és a megjegyzéseket is.

Fontos az is, hogy legyen egyfajta pedagógiai megközelítés is. Nem biztos, hogy az a helyes bibliaolvasás, ha az elején elkezdem olvasni a könyvet, mint egy regényt. Először talán a könnyedebb, vagy számunkra könnyebben érthető fontosabb szövegekkel kell kezdenünk, utána térjünk rá a nehezebbekre. A leglogikusabb az evangéliumokkal kezdeni, aztán folytathatjuk az Apostolok cselekedeteivel. Ezt követheti a Páli levelek – nem a Római levél, mert az az egyik legnehezebb –, a rövidebb, egyszerűbb levelek.

Ami az Ószövetséget illeti, talán ott se a teremtéstörténettel kell kezdenünk, hanem a nagyobb elbeszélő könyvekkel, vagy a kisebb, ilyen novellisztikus iratokkal. Lehet a bölcsességi könyvekből bizonyos részeket olvasni. Először tehát azokat a könyveket érdemes olvasnunk, amelyek értelmezési szinten nem okoznak oly nagy nehézséget a kezdőknek. Ha így megbarátkoztunk a szöveggel, és vetjük a fáradságot, hogy a bevezetéseket és a megjegyzéseket is elolvastuk, akkor lassanként eljuthatunk oda, hogy a nehezebb szövegekkel is megbirkózzunk, és ott is mindig figyeljünk az igazi mondanivalóra, mert a szöveg mindig hordoz nagyon szép gondolatokat.

Előfordulhat, hogy egyes szentírási könyvek vagy részek nem ragadnak meg igazán, aztán hirtelen ráakadunk egy mondatra, ami nagyon is fontos, és amin esetleg hosszabb időn keresztül is tudok elmélkedni, vagy ami számomra egész konkrétan útmutatást fog adni. Amint a bibliafordító és a bibliamagyarázó számára fontos, hogy a Szentlelket kérje, mert anélkül nem vezet igazi jó eredményre a munkája, ugyanúgy a bibliaolvasásnál is fontos a Szentlelket kérni, hogy segítsen bennünket. Segítsen abban, hogy ne csak száraz olvasás legyen ez számunkra, hanem személyesen is meg tudjon ragadni engem a szöveg. Ismétlem: nem kell ezt várnunk a Szentírás minden mondatától.

Végül még egyszer hangsúlyozni szeretném, hogy mennyire fontos a szövegeket összefüggésükben, hosszabb egységben olvassuk, és ennek keretében vizsgáljuk. Nagyon helytelen az, ha kiragadok a szövegből egy mondatot, és azt abszolutizálom.. Amikor a Bibliát a keresztény tanítás alapjául vesszük, akkor is óvakodni kell attól, hogy összefüggésükből kiragadott mondatokkal érveljünk. A Bibliában minden szövegrészt egy nagyobb egység, az egész fényében és

összefüggésében kell értelmezni. Az más kérdés, hogy mindenkinek lehetnek kedvenc mondatai vagy könyvei, amelyek őt személyesen, mélyen érintik és lelkileg táplálják

Z.Á.: *Professzor úr, foglalja össze röviden, hogy mi a Szentírás lényege és célja?*

K.I.: Mindezt valójában már elmondtam. A Szentírás bemutatja nekünk azt, hogy mit tett Isten értünk, a mi üdvösségünkért, amikor a zsidó nép kiválasztásával, egyszülött Fia elküldésével, és az Egyház kezdeti szakaszának irányításával belépett a mi történelmünkbe. Ugyanakkor a Biblia célja az is, hogy számunkra megadja azt az irányt, amely az üdvösség felé, az Istennel való élő kapcsolatra vezet. A Biblia által válik számunkra lehetővé az, hogy megragadjuk azt az igazságot, amit Isten számunkra közölni kívánt, sőt nemcsak hogy megragadjuk, hanem a Biblia által a bennünket megszólító Szentháromság Istennel élő kapcsolatba kerülünk.

Jubiláns biblikus professzorok – A közelmúltban, illetve a közeljövőben három bibliatudományban jeleskedő professzor is életének fontos állomásához érkezett, illetve érkezik. Dr. Schmatovich János (a Győri Hittudományi Főiskola tanára, illetve a PPKE Hittudományi Karának magántanára) 2012. november 27-én töltötte be életének 70. életévét. Dr. Jelenits István (a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola és az Apor Vilmos Katolikus Főiskola egykori tanára) 2012. december 16-án ünnepelte 80. születésnapját. Dr. Nemeshegyi Péter (a tokiói Sophia Egyetem és az Apor Vilmos Katolikus Főiskola egykori tanára) 2012. január 27-én lesz 90 éves. Mindhárom professzor számos könyvvel és tanulmánnyal gazdagította a magyar biblikus és teológiai szakirodalmat, s mindhárman számos segítséget nyújtottak a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulatnak. Schmatovich János többször publikált a Jeromos füzetek folyóiratban, Jelenits István és Nemeshegyi Péter pedig a Káldi-Neovulgáta Bibliafordítás elkészítésében és ismertté tételében működött közre. Isten éltesse mindhármukat, és tegye gyümölcsözővé további munkásságukat. *(K.I.)*

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Közgyűlés – Társulatunk szeptember 29-én megtartotta ez évi közgyűlését. A munkatársak beszámoltak az elmúlt év folyamán végzett munkájukról, ezután az elnök ismertette az előttünk álló feladatokat, terveinket. A közgyűlés előtt szentmisében adtunk hálát Istennek a kapott kegyelmekért, a gyűlést követően pedig baráti együttlét során beszéltük meg a konkrét feladatokat.

Biblikus figurák készítése Egerben – Az egri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár 2008-ban elnyerte „Az Év Könyvtára” megtisztelő címet. Nem tudom, hány könyvtár van az országban, amelyik hasonlóan működik, csak remélni tudom, hogy sok. Sokra lenne szükség.

Ezen a hétfévégén a Biblikus Figura készítő kurzuson kívül több programot is tartottak, a folyosókon gyerekek, szülők, nagyszülők nyüzsögtek, és vidám hangok szűrődtek be abba a terembe, ahol mi is dolgoztunk.

Luzsi Margó és „csapata” lenyűgözött. Bevallom, amikor a tervezgetés idején a szükséges létszámról beszéltünk, nem hittem, hogy lesz szombat-vasárnapra tizenöt embere, aki a szabadidejét végig akarja dolgozni. Abban bíztam, hogy talán nyolcan...

Tizennégy jókedvű, elszánt, kedves emberrel ismerkedtem meg, akiken látszott, hogy jól összeszokott közösség, rendszeresen találkoznak, mesekört és bibliaolvasó estéket szerveznek maguknak. Vidámak és természetesek voltak.

A figurák karakterét előre megterveztük. Nagy örömet okozott, hogy a „feladatul” kapott karakter kialakítása során, mindenki belelo-

pott saját magából is egy kicsit a figurájába. Így lett a közös kollekció mindenki sajátja is. *Gelley Anna*

„*Bármit kértek az Atyától a nevemben, megadja nektek.*” (Jn 16, 23)

2012 novemberének közepén egy hosszú hétvégén 15 gyönyörű báb, egy egész birkanyáj, és néhány búbajos kisdéd „született” meg Egerben a Bródy Sándor Könyvtár gyermekkönyvtárában. Gelley Anna, a Szent Jeromos Bibliatársulat munkatársa bábáskodott a biblikus figurák készítésénél, 14 lelkes önkéntest tanítva, segítve, irányítva a munkálkodásban.

De hogyan is jutottunk el idáig?

Egy lelki alkalom során - ha jól emlékszem, 2010-ben - ismertem meg a biblikus figurákat. A bábok elbűvölőek voltak, a munka velük szívszorítóan szép, az emberek, kezükben a bábokkal átszellemültek. Ott és akkor azt gondoltam, mennyire jó lenne, ha a gyermekkönyvtárban, ahol dolgozom, lenne majd egyszer néhány ilyen figura. Később többször volt alkalmam ezeket a bábokat kézbe venni, s egyre inkább szerettem volna, ha nap, mint nap ott vannak a kezünk ügyében, ha ott „lakhatnának” a gyermekkönyvtárban. Ám egyelőre még a lehetőségét sem láttam a megvalósításnak. Ez azonban csöppet sem keserített el, biztosan tudtam, ha eljön az ideje, megjönnek a bábok. A megoldás és lehetőség pedig akkor és onnan jött, amikor és ahonnan nem vártam. Könyvtárunk idén ismét hatalmas fába vágta fejszéjét, amikor úgy döntött, hogy pályázatot nyújt be egy újabb „TÁMOP”-ra. A „TÁMOP -3.2.4.B-11/1-2012-0005” –ra benyújtott pályázatának a következő címet adta: „Nyisd ki a világot! □ - országos könyvtári szolgáltatások bővítése, fejlesztése az oktatás és képzés támogatásának érdekében.” Rögtön tudtam, hogy a lehetőség – úgy gondolom némi égi közbenjárással, de megérkezett. Tervezett programsorozatainkban – amelyek az óvodás korosztálytól egészen a felnőttekig, szülőikig szólnak – ezek a csodálatos figurák hihetetlenül jól használható oktatási segédeszközök. És a segítség nem várt gyorsasággal, ismét megérkezett. Mire mindezt végig gondoltam, csörrent a telefon, és kedves barátom, aki egyben a bibliakör vezetője is, ahová járok, egy szusszanásra mondta:

Tudom, hogy szeretnél majd biblikus figurákat, azt is tudom, hogy erre most nincs módod, de tudd, hogy a Szent Jeromos Társaságnak van ilyen bábkészítő kurzusa.

A meglepetéstől hirtelen szóhoz se jutottam, aztán annyit nyögtem ki, hogy éppen most úgy tűnik, van rá lehetőség. Hamarosan hívtam a Társaságot, ahonnan egy kedves hang Gelley Annához irányított. Anna – noha először beszéltünk egymással – régi ismerősnek kijáró kedvességgel, és segítő szándékkal fogadott. Aztán lassan minden sínre került, kollégáim, akik a pályázat sikerre viteléért felelősek voltak, nagy szeretettel és odafigyeléssel „építették” be ezt a részt a rendszerbe, s egyszer

csak megjött a hír: a Bródy Sándor Könyvtár a nyertesek között van. Annával azonnal közöltem a jó hírt, időpontot egyeztettünk, s már csak az volt hátra, hogy találjak egy jó tucatszámú embert, akik idejüket nem sajnálva, egy hosszú hétvégét eltöltenek a bábok készítésével. És jöttek tizennégyen. Gyermek könyvtárosok és a gyermekkönyvtár olvasói, a felnőtt mesekör tagjai, valamint a bibliakörösök, egészen fiatalok és nyugdíjasok, férfiak és nők, jókedvűen és örömmel fogtak a munkához szombaton délelőtt 9 órakor. Anna végtelen türelemmel, kedvességgel, ugyanakkor precíz, pontos útmutatással tanított bennünket. A munkát könnyítette nagyon az ő gondos előkészítő munkája, amivel sok időt spórolt meg. Így szombat estére már készen is volt a 15 figura. Járt a szánk is közben, derűs, békességes hangulatban telt a munka, szaporán járt a kezünk is. Közben „hozott hazából” ebédeltünk, s Anna segítségével a biblikus figurák történetével, használatának lehetőségeivel is megismerkedtünk. Másnap, vasárnap folytattuk a munkát. Egy evangéliumi jelenet beállításán keresztül a gyakorlatban barátkoztak a résztvevők a már elkészült figurákkal. Hozzáfogtunk a nyáj készítéséhez, s kisdedek is készültek. Olyan nagyon szeretett volna az asszonynépség kisdedeket készíteni, hogy

Anna nem mondott nemet. Így most hét babával büszkélkedhetünk. Aztán nem győztünk gyönyörködni a látványban, amikor összeraktuk a két nap „termését” az asztalra. Gelley Annától még hihetetlenül sok jól hasznosítható ötletet, tanácsot kaptunk, amiket a későbbiek során fogunk majd a gyakorlatba átültetni.

Örömteljes, gyönyörű munka volt.

„KérjeteK és kaptok, hogy örömtök teljes legyen.” (Jn 16, 24)

Kértünk, és kaptunk. Örömtök teljes.

A figurákkal azóta elkezdtem a munkát. Óvodásokkal Szent Miklós legendáját elevenítettük meg. Hamarosan itt van advent, s terveim szerint a Születés történetéről, hitről, emberségről szóló szép legendameséket dolgozzuk majd fel, ami „Mesevilág” programsorozatunk része lesz.

Szabó Magda gyönyörű regényét, a Tündér Lalát is könnyebb lesz a gyerekekhez közel vinni, a felsősök számára az Egri csillagok hőseinek kereszténységért vívott küzdelme is emberközelivé válik a bábok segítségével. Hamarosan a tarnabodi Máltai Iskolában kezdődik egy több részes programunk nagyon nehéz helyzetben, többnyire nyomorban élő szülőknek: *„Mesélj, olvass gyermekednek”* címmel. Középiszolásoknak szervezendő programunk a népmeséken keresztül ad útmutatást a fiúknak és lányoknak. S ezek mindegyikében nagy segítség lesz a figurák adta csodálatos, sokszínű lehetőség. S mindez csak a kezdete lehetőségeink végtelen tárházának.

A Heves Megyei Büntetés- Végrehajtási Intézetben van egy mesekör. Fogvatartott asszonyok a tagjai, mesélni tanulnak, mondókázni, gyermekdalokat, népdalokat énekelni. A csoport tagjai egy intézetbe járnak ki, fogvatékkal élő gyerekeknek mesélnek, mondókáznak, velük játszanak. Harmadik éve vezetem a kört. Ide vittem be a bábokat, s a „Kovács lánya” c. legendamesét dolgoztuk fel másnap, hogy elkészültek a figurák. A mese voltaképpen a Születés története. Mesemondás után vették kézbe „öket” egyenként az asszonyok, s indult a mese, indult Jézus születésének története az ő szavaikkal, mélyen átélve. Mozdultak a bábok, szóltak, beszéltek, és közben csöndesen, lassan megindultak a könnyek is. Aztán a végén mindenki kézbe vehette az angyalt, a börtönben egy rövid időre angyal lehetett, s beszélhetett az angyal nevében. Nem nagyon talállok szavakat

arra, ami ott történt. Azt gondolom, nemcsak valóban velünk volt Isten, hanem ezt akkor ott mindenki érezte és tudta is.

„Bármit kértek az Atyától a nevemben, megadja nektek.” (Jn 16, 23)

Így történt. Megadta.

Luzsi Margó

Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár Gyermekkönyvtára

Schmatovich József köszöntése

– December 1-jén a Győri Hittudományi Főiskolán bensőséges ünnep keretében köszöntötték diákjai, tanártársai és biblikus tanár kollégái Schmatovich József professzort 80. születésnapja alkalmából, és adták át a tiszteletére „Apparatus Biblicus” címmel készült tanulmánykötetet. A kötetet, amely 22 kolléga 22 tanulmányát tartalmazza, Schmatovich professzor kollégája, Martos Levente Balázs biblikus professzor szerkesztette, és Pápai Lajos megyéspüspök, valamint a nemrégiben elhunyt Szennay Adrás benecés főapát előszavával jelent meg. Schmatovich professzor Társulatunk hűségese támogatója és Füzetünkben rendszeresen publikál.

A kötetet, amely 22 kolléga 22 tanulmányát tartalmazza, Schmatovich professzor kollégája, Martos Levente Balázs biblikus professzor szerkesztette, és Pápai Lajos megyéspüspök, valamint a nemrégiben elhunyt Szennay Adrás benecés főapát előszavával jelent meg. Schmatovich professzor Társulatunk hűségese támogatója és Füzetünkben rendszeresen publikál.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhöz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2013. jan. 4.: Gal 2,20; jan. 18.: Gal 2, 15–16.; febr. 01.: Gal 3, 2–5.; febr. 15.: Gal 3, 23–29.; márc. 01.: Róm 5, 1–5.; márc. 22.: Ef 4, 5–6.; ápr. 05.: Mk 16, 16–18.; ápr. 19.: Lk 17, 5–6.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

KIADVÁNYAINK – HASZNOS AJÁNDÉKOK

„MINDENKINEK MINDENE LETTEM” – Emlékeink Mihály atyáról – a 25 éve elhunyt Opálény Mihályról. Ára: ---

BALÁS BÉLA: KIS IDŐ – Egyháztörténelmi vázlatok. Érdekfe-
szítő áttekintése az Egyház 2000 éves történetének. Ára: 980,- Ft.

**SZENTFÖLD – DVD – „JÉZUS SZÜLŐFÖLDJÉN MEGSZÓLAL
AZ ÖRÖMHÍR”** – kb. 1000 színes kép, közben az adott helyekhez
kapcsolódó szövegek hallhatók. Ára: 1600,- Ft.

PÁL APOSTOL NYOMÁBAN – DVD – „A KÖVEK ÜZENETE”
– a Pál apostollal kapcsolatos kis-ázsiai helyszínek. Ára: 800,- Ft.

A SZENTFÖLDÖN – JÉZUS LÁBA NYOMÁN – DVD – felvéte-
lek és ismertetés a legfontosabb evangéliumi helyekről. Ára (szö-
vegkönyvvel): 1.600,- Ft.

KOPT KOLOSTOROK EGYIPTOMBAN – DVD Videók és
Vágvölgyi Éva felvételei. A DVD ára: 1600,- Ft.

EGY CSODÁLATOS ORSZÁG: EGYIPTOM – DVD Vágvölgyi
Éva felvételeivel. A DVD ára: 800,- Ft.

ÉLETÜNK KRISZTUSSAL – DVD – Tarjánai Béla három elő-
adása. Ára: 800,- Ft.

A BIBLIA SZEREPE LELKI FORMÁLÓDÁSUNKBAN – DVD
– Tarjánai Béla előadása. Ára: 800,- Ft.

MAGYARSÁGUNK ÉS A BIBLIA – CD Ára: 600,- Ft.

IMRE BÁCSI ELBESZÉLI ÉLETÉT – DVD – Mócsy Imre S.J.
atyáról. Ára: 800,- Ft.

VÍZ, VÍZ, VÍZ – Vágvölgyi Éva elmélkedése. Ára: 800,- Ft.

A DVD-k és CD-k megvásárolhatók a Bibliaközpontban:

1066 Bp. Teréz krt. 28. I/6., nyitva: H-Cs 9-17.

Tel: 332-22-60, E-mail: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Verbum Domini

---

*Egy példány ára 250 Ft
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

Zarándokok a Betlehemi Barlangban

---

manet in aeternum
